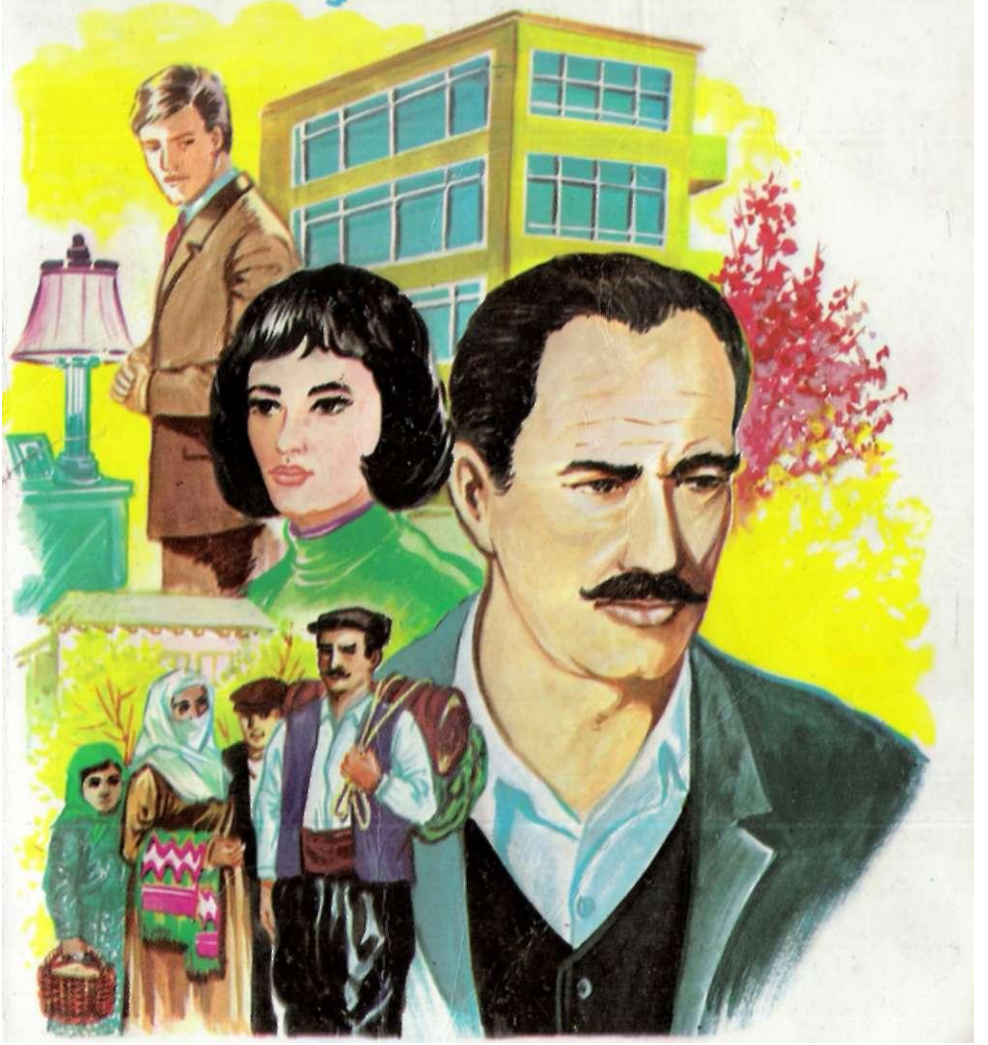
ÇOCUK ROMANLARI

KEMALETTİN TUĞCU

KÖYDEN İNDİM ŞEHİRE

ÜNLÜ KİTABEVİ

ÜNLÜ YAYINEVİ'NİN YAYINLADIĞI

- ÜNİTELERLE KOLEJLERE VE ANADOLU LİSELERİNE
  2., 3., 4., 5., sınıflara hazırlık kitaplarını zevkle okudum. İçindeki testleri çözerek Anadolu Liselerine hazırlandım. Tüm arkadaşlarıma tavsiye ederim.
- İLKOKUL TÜRKÇE KONUŞTURAN sözlüklerinde kitaplarımızda geçen, anlayamadığımız kelimelerin Türkçe anlamlarını kolayca buldum.
- Çocuk kitaplarının tümünden çok yararlandım. Bu kitaplar, Vatan ve Millet sevgisini, dini inançlara saygıyı öğretiyor.

  Büyüklere hürmet ve saygı duygusunu, zihinlerimize yerleştiriyor.

Yayın Hakkı (Copyright): Ünlü Kitabevi

BASKI : İstanbul Ofset Basım A.Ş. Güneşli Sokak 21/1
TEL : 653 02 65 - 653 89 16 Çobançeşme - İSTANBUL

Çok daireli olan apartmanın birinci katında, kapının yanındaki küçük dairede oturuyorduk. Bazen bizim daireyi kapıcı dairesi sanır, zile basarlardı. Bir kat daha aşağıya inmeleri gerekliydi. Ama işte, kapıcıyı arıyanların kolayına geliyordu böylesi.

Babam bu olayı önlemek için, bizim dairenin kapısına küçük bir yazı koymuştu. "Kapıcı bir kat daha aşağıdadır," diye yazmıştı.

Fakat şimdi yine zile basıyor ve bize:

— Kapıcı aşağıda yok, nereye gitti? diye soruyorlardı.

Birisini ararlar, bizim kapıyı çalarlar, asansör bozulur, nededini bize sorarlar, akıllarına geldikçe bizim zile basarlardı. Sonunda babam zilin kablosunu kesti. Bizlerden biri, geldiğimiz zaman, kapıya tık tık vuruyorduk. Zaten gidip gelenimiz belliydi.

Bizim dairenin zili çalmayınca yumrukla kapıya vurmaya başladılar. Sonunda babam kapıya kendi adını belirten bir küçük metal levha koydurdu. Bunun içine de "Ahmet Cezmi" diye yazdırmıştı.

Ne yaptıksa rahatsız edilmekten kurtulamadık. Babam her zaman:

— Giriş katında, ayak altında oturuyoruz, diyordu. Herkesin kolayına geliyor. İlk işleri bizim zile dokunmak oluyor. Elimize bir para geçse de biz de yukarıda bir dairede otursak.

Buna da olasılık yoktu. Babam borç harç, hem de ucuz vaktinde almıştı bu küçük daireyi. Boğazımızdan keserek ödediğimiz bu daire bize beş altı yüzbin liraya gelmişti. Şimdi elini öpene ver on milyona.

Ailece kalabalık değildik. Babam Ahmet Cezmi Bey, annem Kerime Hanım, kızkardeşim Sevil, bir de ben Celil.

Babam becerikli, gözü açık bir adam değil. Yaşıtları, okul arkadaşları büyük birer memur ya da tüccar olmuşlar. Ne yapmış yapmışlar, keselerini doldurmuşlar. Altlarında otomobil olanlar var. Yazın, birkaç ay için Güneye, yazlığa giderler. Yatları, katları, atları olanlar olduğu gibi çocuklarını paralı okullarda okutan, sonra Avrupa'ya yollayanlar da var.

Bizim babamız Ahmet Cezmi Bey:

— Ne rüşvet aldım, ne haram yedim, ne istifçilikle para kazanmaya kalktım, der. Ben sokaklarda rahat rahat yürürüm, geceleri başımı yastığa koyduğum zaman, gümrükçü korkusu, polis korkusu, basılma korkusu bilmem. Kapı çalındığı zaman yüreğim oynamaz. Eh, çiy yemedim ki karnım ağrısın.

Annem bazen sorar:

— Bey, acaba böylesi mi iyi? Yoksa ötekiler gibi mi olmalıydı?

Babam, sırasında sofradan yarı aç kalktığımız veya bir okul kitabı, bir ayakkabı filan alınması gerektiği zaman:

— İnşallah aybaşında, demekten usanıyordu artık.

Bu nasıl iş, insan sofrasında doyasıya bir yemek yiyemez, çocuğuna yeni bir ayakkabı alamaz mıydı?

Kedi ne budu ne? derler. Her şey ay başına atılıyor. Halbuki alınacak para belli. İnsan bu parayı bir gezmede harcıyabilir.

Bunu hepimiz biliyoruz. Babam bazen anlatıyor:

— Arkadaşlar toplanmışlar, pazar günü Boğaza gitmişler, birer porsiyon kalkan yemişler, birer tabak salata, birer şişe de bira, adam başına altı bin lira düşmüş.

Annem de sorar:

— Pişman mı olmuşlar?

— Yok canım, diyor babam. Anlata anlata bitiremiyorlar. Bir eylenmişler, bir eylenmişler ki o kadar olur.

Annem:

— Zenginin parası züğürdün çenesini yorar.

Dediği zaman da babam:

— Ne zengini be Kerime, diyor. Tırhallı hep bir halli. Bun-

lar benim kalem arkadaşlarım. Aldıkları para malum.

— Peki bu masrafı nasıl yapıyorlar?

— Çoluk çocuk kimin umurunda, hepsinin borç gırtlaklarına kadar. Kiminin karısı, kiminin kızı çalışıyor.

— Ben de çalışsam bari?

— Çalışamazsın Kerime. Sen aile kadınısın. Sen anasın, bu ev kadınsız olamaz. Çalışanlara bakma, onlar bu koşullar altında evlenmişler.

— Peki ama bu işin sonu nereye varacak?

— Sen dua et de Allah bir hastalık vermesin.

— Aman aman, sustum.

Otuz beş yıllık memur bir adamın ailesi böyle bizim gibi olurmuş. Bizim bir rahat tarafımız var? Babamın dediği gibi, gümrükçüden, polisten, kapımızı çalanlardan korkmuyoruz. Başımızı sokacak bir dairemiz var. Işığımız yanıyor, suyumuz akıyor, apartmana olan borçlarımızı da veriyoruz.

Bazen annemle çarşıya çıkarız. Parasını verir, pazarlığını yapar, sebze alırız. Alırken de seçeriz. Ben fırına uğrarım, ekmeğin en düzgününü, en pişkinini alırım.

Bu ekmeği kurban keser gibi düşüne düşüne keseriz, bir karpuzu, bir kavunu keserken heyecanlanırız, kesince de müjde veririz:

— Çok güzel çıktı, öyle kelek filan değil.

Annem domates salatası yaparken en olgun ve etli olanını seçer. Kabuklarını soyup çekirdeklerini ayırır, elma gibi doğrar. Yemeğe doyamayız.

Ne babam dışarıda yemek yer, ne de kardeşimle ben okulda bir şey alırız? Ama sabahleyin Allah ne verdiyse yeriz. Zaten saat ikide, iki buçukta eve dönüyoruz. Babamız da gündüzleri bir çayla yetinir.

Akşam olup da aile sofrasının başına oturduk mu ortaya ne konmuşsa onu iştahla yeriz.

İşte, biz böyle kıt kanaat yaşıyan bir aileyken, bir pazar günü, apartmanın kapısına dışarıdan geldiği, tozundan toprağından ve plakasından belli olan bir kamyon dayandı.

Babam:

— Üstümüzdeki daireye kiracı geliyor olmalı, dedi. Allah vere de fazla gürültülü kimseler olmasa.

Sevil perdenin arasından bakarak:

— Baba dedi. Yeni gelenlerin eşyaları ve üzerlerindeki giyecekler bizimkilerden oldukça farklı.

Babam pencereden bakarak:

— Elbette kızım. Fakat buraya kısa sürede uyum göstereceklerini sanırım.

Gözetlemek iyi bir şey değil ama, insan bakınmaktan, öğrenmek ve görmekten darkmalt1 kendisini alamıyor. Zaten giriş katında oturuyoruz. Burası hayli geniş bir yer. Yukarıya çıkılan, aşağıya inilen merdivenler, asansör hep burada. Zaten apartmanda yirmiden fazla daire var.

Kamyondan çıkan eşyayı şoförle yanındaki iki adam getirip boşluğa yığmaya başladılar. Bunların arasında tokmaklı, yağ çıkarmaya yarayan yayıktan tutun da hamur tahtasına, içine, fırına atılacak ekmek hamurlarının konduğu ve minet dedikleri hamur teknesine, eleklere, heybelere, renk renk kilimlere, torba torba yiyeceklere, teneke teneke erzağa kadar ne istersen var.

Öyle doldurdular ki bizim daireden çıkıp gitmeye ve dışarıdan bize gelmeye yer kalmadı.

Gördüğümüz kadarını biribirimize anlatıyorduk. Şöyle orta yaşlı, lacivert elbiseli, beli kuşaklı ve yeleğinin cebinden kuşağına kadar gümüş bir köstek bulunan, kalın enseli, eli, ayağı iri, ensesi kalın, yüzü kıpkırmızı bir adam vardı ki ayağındaki pantolonun ne olduğu belli değil. Köylülerin giydiği şalvar gibi bacakları daracık, ağı çok bol ve kat kat olur. Bu adamın giydiği bizim pantalonlarla şalvar arası, bir şey. Alt tarafı bayağı bir pantalon ama üst tarafı gereğinden fazla bol. Zaten krem rengindeki kuşak, başındaki kasket, elbisesinin rengi ve adamcağızın nereden geldiğini anlatmaya yetiyor.

Kamyondan bir kadın çıktı. Arkasında, çoktan beri ortadan kalkmış olan kara bir çarşaf. Ayağında kara ve katı ayakkabılar. Yüzü sımsıkı kapalı.

Adam, birisini kaçırır gibi bu kadını apartmana soktu, yığılan eşyadan birinin üstüne oturttu.

Daha sonra hayli yaşlı bir erkek çıktı kamyondan. Elinde sarı bir baston vardı. Sırtında, havanın sıcak olmasına rağmen dizlerine kadar inen bir pardesü, ayağında yine o şalvarımsı pantalon, yine kuşak ve kasket.

Eşyanın üstümüzdeki daireye taşınması saatlerce sürdü. Konuşmalar, çekişmeler oldu. Kamyon çekilip gitti. Orta yaşlı adam bir bir eşyayı yukarıya taşıdı.

Üstümüzde gezinmeler, öksürmeler, eşya çekilmesinden oluşan çeşitli gürültüler oldu.

Apartman yöneticisi ortaya çıkıp bu yeni gelenlerle konuştu. Giriş katında eşya kalmadı. Fakat gelenlerin yerleşmeleri kolay olmadı. O akşam geceyarısına kadar gürültülerin arkası kesilmedi.

Yerleşmeleri kolay olmadı. O akşam geceyarısına kadar gürültülerin arkası kesilmedi.

Bizim için, bu yeni gelenlerin yaşantılarını, davranışlarını incelemek bir çeşit eğlence oldu. Girip çıkışlarını seyrediyor, tepemizdeki konuşmalarını dinliyor, yavaş yavaş isimlerini öğreniyorduk.

En ihtiyar olan erkeğin adı Hacı Hamdi imiş. Kapıcı bu adamı hemen ertesi gün yakınımızda bulunan camiye götürdü. Sonra da gidip aldı. Herhalde bu sofu ve koyu dindar bir kimseydi.

Onun oğlu olan adamın Halil Hanoğlu olduğunu öğrendik. Giriş katındaki zillerin bulunduğu tabloya ve kapının yanındaki zil etiketlerine bu Halil Hanoğlu adı yazıldı.

Lise öğrencisi yaşlarında bir oğulları vardı. Bu genç, babasıyla birlikte çarşı pazar dolaşıyor, eli kolu dolu olarak dönüyorlardı.

Bunların bir de başı örtülü, on bir, on iki yaşlarında kızları vardı ki, hemen hemen hiç yalnız başına sokağa çıkmıyordu.

Halil Efendi'nin karısına gelince, bu annemin anlattığına göre, kaşı gözü yerinde, uzun saçlı, şöyle en fazla kırk

yaşında, beyaz ve sağlıklı görünen bir kadındı.

Bizim üstümüzdeki bölümde gürültü hiç eksik değildi. İhtiyar adam güm güm dolaşıyor ve sık sık:

— Höriye diye sesleniyordu.

Herhalde kadının adı Huriye olacaktı. Adam bu adı Höriye olarak söylüyordu.

Bu yeni kiracıların öyle pek eşya getirdiklerini görmemiştik. Birkaç yatak dengi, bol bol yiyecek torbaları, tenekeler vardı.

Daha ertesi günden, eve bazı döşemecilerin girip çıktığını gördük. Arası çok geçmeden de salon takımı, buzdolabı, fırın, büfe, karyolalar gelmeye başladı. Bu arada bir de telefon bağlandı.

Yöneticiden öğrendiğimize göre, komşumuz Halil Hanoğlu işini İstanbul'a nakletmiş. Apartman dairesinde de kiracı değil, mal sahibi imişler.

İhtiyar Hacı Hamdi Efendi, yolu öğrendiği için ağır ağır yürüyüp namaz vakitleri camiye gidiyordu.

Bu adamcağız, bir gün bizim kapının yanında ayak üstü beklerken kardeşim Sevil kendisine bir şey isteyip istemediğini sormuş. Adamcağız:

— Gizim demiş, yukarı varacam. Bu merdivenler beni çok yoruyor.

Kardeşim:

— Amca, demiş, asansörle çıksanıza.

— Eyi dirsin, demiş adam. Emme ben bunu işletmesini bilmem.

— Ben sizi çıkartayım yukarıya.

Sevil adamı asansöre almış, bir kat yukarıya çıkartmış, kapıyı da açıp kendisine buyur etmiş ve kendisi merdivenlerden inip gelmiş.

Komşularımızın zengin insanlar olduğu anlaşıldı. Onların hiçbir geçim sorunları yoktu.

Kadın evinde çalışıyor, erkek işine gidip geliyor, ihtiyar adam da cami ile apartman arasında vakit geçiriyordu.

Annem ilk defa bir bütangazı fırını yüzünden bu Huri-

ye Hanım'la tanışma fırsatını buldu.

Kenan adındaki oğulları bizim kata gelerek anneme yeni aldıkları fırınlı ocağın nasıl kullanılacağını sormuş. Annem kalkıp çıkmış yukarıya. Huriye Hanım sımsıkı örtülü, acemi acemi tokalaştıktan sonra mutfaktaki ocağı göstermiş. Annem hemen hemen benim yaşımda bulunan gencin böyle modern bir araç karşısındaki çekingenliğine şaşmış.

Annem ocağı bir iki defa yakmış, söndürmüş, bu işi Huriye Hanım'a uzun uzun tarif etmiş.

O akşam annem bize anlatırken:

— Ayıpdeğil,diyordu.Bucizgiliforum.comaraçlarıyenigörüyoruz. Bunlar zengin insanlar oldukları halde hep köyde kalmışlar. Ailece eski alışkanlıklarına bağlı olarak yaşamışlar. Fakat İstanbul'a gelince ister istemez değişmelerinin gereğini anlamışlar. Kadın:

— Gonşu, diyormuş, ben alışmışım odun ateşine. Bizde ocak dirler ateşin yandığı yer vardır. Her işimizi orada görürüz. Bu memlekette ne ocak var, ne de yakacak odun.

Annem herhalde bu kadından hoşlanmış olmalı ki ona yol göstermek için sık sık ziyaretine gitmeye başladı.

Buzdolabı almışlar. Dairenin mutfağına koymuşlar. Fakat olduğu gibi bırakmışlar. Annem neden kullanmadıklarını sorduğu zaman kadın:

— Benim efendi adam getirecek, açtıracak bunu, demiş.

Annem şaşırmış:

— Bunun için adam getirmeye gerek yok Huriye Hanım. Bunun fişini taktın mı çalışmaya başlar.

Annem dolabı çalıştırmış. Komşu Huriye Hanım da içine yemeklerini koymuş.

Bu buzdolabından sonra, sıra televizyona gelmiş. Annem bana seslendi. Yukarıya çıktım. Aracın anteni üstündeydi. Komşunun oğlu Kenan'ın endişeli bakışları arasında televizyonu fişe taktım, düğmeyi çevirdim. Görüntü hemen belirdi.

Aracın nasıl açılacağını, nasıl kapatılacağını, ses aya-

rını Kenan'a gösterdim.

Bir şey daha dikkatimizi çekti. Odalardan birinde, yere bir örtü yaymışlar. Bunun üzerinde, yere oturarak yemek yiyorlarmış. Annem yepyeni yemek odası takımını görerek neden onu kullanmadıklarını sormuş. Alışmamışlar. İhtiyar adam rahat edemiyormuş. İnsanların alıştıkları şeyleri değiştirmesi herhalde pek kolay olmuyor.

Yeni komşularımız en çok annemi ilgilendiriyordu. Huriye adındaki kadın başı örtülü kızla sık sık haber yolluyor, annemi çağırıyordu.

Doğrusunu söylemek gerekirse, bu da annemin işine geliyordu. Çünkü bu komşularımız çok zengin insanlardı ve elleri de çok açıktı. Daha bir iki konuşmada anneme birtakım yiyecek hediyeleri yağmaya başlamıştı. Çömleklerle yemeklik yağlar, kutulara yerleştirilmiş baklavalar, evde yapılmış börekler.

Anlaşıldığına göre, aile buraya gelmeden önce tenha köylerden birinde yaşıyormuş. Oranın bütün alışkanlıklarını benimsemişler. Fakat nedense büyük şehire, bu arada İstanbul'a göç etmek gerekmiş.

Anlaşıldığına göre, kılığını kıyafetini pek değiştirmeyen adamın kafası iyice değişik. Şehir yaşantısına uymak için elinden geleni yapıyor. İşte bunun için, kesesine güvenerek, para ile satın aldığı daireye koltukçular getirerek şehrin adetlerine göre döşetmeye başlamış.

Hepsi iyi ama, kendisi de bu yeni eşyanın nasıl kullanılması gerektiğini bilmiyor. İhtiyar babanın dünya umurunda değil. O ahretlik bir insan olmuş. Cami ile apartman arasında gidip geliyor.

Annem önce, Huriye Hanım'ın tahta bir tekne içinde çamaşır yıkamasına şaşmış ve sormuştu:

— Komşucuğum, neden çamaşırı böyle yıkıyorsun?

— Ya nasıl edeyim?

— Bu makineyi ne diye aldınız?

— Bunu mu? Ben ne bileyim. Adam aldı, getirdi.

— Ama bu çamaşır yıkamak için yapılmış bir makine.

— Bunda çamaşır nasıl yıkanır ki?

— Bak ben sana göstereyim.

Annem makineyi çalıştırır, suyunu, sabununu, çamaşırını atar içine, çekilir bir tarafa, kadın hayretler içinde kalır. Makine evire çevire yıkıyor çamaşırları.

Çamaşırlar yıkandı mı yıkandı, şimdi sıkmak gerek. Onun için de bir bir şu dönen yuvarlakların arasına vereceksin, aman elini kaptırmıyasın. İşte yuvarlaklar dönüyor, çamaşırları sıkıyor, sepete atıyor. Eh bir iki silkeledikten sonra ipe sermek var.

Annem bu işi kadına öğretiyor.

Daha sonra iş yemek masasında. Alışmışlar ya, parkelerin üstüne bir örtü serip yere çökerek yemek yiyorlar. Mükemmel bir masa, sandalyeler, yemek takımları var.

Kadın annemi yemeğe alakoyuyor. Fakat annem:

— Ben yere oturarak yemek yiyemem, diyor. Masaya geçelim.

Ortaya konan mantı tenceresinden kaşık kaşık yenecek? Bu da olmadı. Annem soruyor:

— Huriye Hanım, bu tabak, çanak ne diye alınmış?

— Ne bileyim, adam aldı, getirdi.

Annem masaya tabakları koyuyor, kepçe ile her tabağa ayrı ayrı mantı koyuyor ve öyle yenmesi gerektiğini anlatıyor.

Kadın yenilik taraftarı, kocasının baskısı ile şehir hayatına uyum sağlayacak. Annem ne derse yapıyor.

Ortadaki tencereye kaşık sallamak yok artık. Herkes tabağına alacak. Ekmekler de öyle koparılmıyacak, bıçakla kesilecek. Ekmeği kesmek günah değil.

Herkes için ayrı bir su bardağı bulunacak.

Salata kaşıkla değil, çatalla yenir.

Huriye Hanım'ın boğazına dizilse de yine bu şehir alışkanlığına göre yemek yemeye çalışıyor. Hatta ihtiyar adamı da masaya oturtuyorlar, annem onun önüne tabağını, kaşığını koyuyor, rahatlıkla yemesini sağlıyor.

Adam yemek duasını yaptıktan sonra karnını doyuru-

yor, tekrar şükürler edip kalkıyor. Ellerini yıkamak için gelininin ibrikle su dökmesini bekliyor. Annem onu lavabonun başına götürüyor, musluğu açıyor, adamın ellerini yıkamasına yardım ediyor, sonra havluyu tutuyor, adam kurulanıyor ve gidiyor.

Evde mükemmel bir lavabo varken hâlâ ibrikten ellerine su dökerek yıkanmak olur mu ya?

Artık buzdolabı rahatça çalışıyor. Sıcakta yemeklerin bozulmasından korkmaya gerek yok. İçerideki şişelerdeki su buz gibi.

Televizyon çalışıyor. Onu açıp kapatmasını kadın çabuk öğreniyor. Artık elini sürmeye korkmuyor, yalnız ekranda erkek var diye başını örtüyor.

Kılık kıyafete gelince kadın annemin giyinişine şaşıyor:

— Senin adam darılmaz mı? diyor.

— Neye darılacak?

— Böyle açık bacaklarla gezersin?

— Huriye Hanım, burası koca şehir, burada bütün kadınlar böyle gezer. Birçoğu başını örtmez.

— Günah olmaz mı?

— Kılık kıyafetle müslümanlık olmaz. İnsanın içi temiz olmalı. Bu sıcak havada sımsıkı başını neden kapatıyorsun?

— Biz alışmışık buna.

— Bu alışkanlığı değiştir artık. Burada herkes başka türlü yaşar. Sen de rahatına, canına bak.

— Adam da öyle der ama ben bilemem ki.

— Ben sana gösteririm.

Ve annem artık her sahada bu kadına öncülük etmeye başlıyor. Kadın o akşam yerde değil, masada kocasına yemek veriyor. Ailece sandalyelerde oturuyor, ayrı tabaklardan yemek yiyorlar, hepsinin ayrı su bardağı vardır. Ellerine çatal almamış olan aile buna alışmaya başlıyor. .

Yine aynı akşam Huriye Hanım başörtüsünü bırakmış. Adam söyleniyor:

— Höriye, başını neye örtmezsin?

— Adam, evin içinde kim var ki? Senin buban benim

de bubam. Kimden kaçıp örtüneyim ki?

— Sana kim der bunları?

— Eyi insanlar onlar, değil mi?

— He, bu kentin yerlileri onlar.

Yeni komşularımızın evlerinde telefonları olduğu halde hemen hiç kullanmıyorlar. Zaten yeni geldikleri için bizden başka tanıdıkları da yok.

Halil Efendi bir yazıhane açmış, yanında kâtibi filan var. İşini İstanbul'a taşımış.

Annem onun telefon numarasını öğreniyor ve:

— Huriye Hanım, diyor, senin Halil Efendi ile konuşmak ister misin?

— Nasıl konuşacağım ki?

— İşte bu telefonla.

— Ben açayım, sen konuş.

Annem numaraları çevirip Halil Efendi'yi istiyor, Halil Efendi de aleti eline alınca Huriye Hanım dili dolaşarak konuşmaya başlıyor.

— Akşama ne yemek edeyim adamım?

Kadın konuşmuş, ama ter içinde kalmıştır, şu da var ki kavrayışlı bir kadın, öğrenmeye yeteneği var. Bir şeyi iki defa göstermek yetiyor. Okuyup yazması pek az, ama numaraları biliyor.

Bir süre, annem yukarıya çıkıncaya kadar bütün elektrikler yanıyormuş. Nereden kapatılacağını bilmiyorlar. Annem her bölmenin ayrı ayrı bir anahtara bağlı olduğunu göstermiş. Hatta ayrı ayrı açtırmış, kapattırmış. Hay Allah razı olsun!

İki gün sonra telefonla kocasını aramış:

— Adamım, demiş. Ben şehir işi kundura alacağım ayağıma.

— E, al, demiş adam.

— Komşu ile çıkayım mı pazara?

— Çık, eyi insan onlar. Emme eyi örtün,

Annemle birlikte çıkarlar mağazalara doğru. Kadının tombulca ayağına göre ayakkabı ve terlik alırlar, tabii ince

çorapları da unutmazlar. Sonra eteklik bir kumaş alırlar. Annem bunu, kaşlagöz arasında diker, kadına giydirir. Kadın yüksek topuklu ayakkabıların üstünde biraz daha boylanır, sağlıklı bacakları ince çorapların içinde ferahlar.

Akşama adam gelir, kadını böyle görür. Hık mık eder, ama böylesi daha iyi. Topuklarına kadar entari seyredeceğine böyle sağlıklı bacakları seyreder adam. Hele kadın bir de boylanmış görünür ki...

Apartman hayatı bu. Bir çatı altında birçok aile oturuyor. Yeni gelenlerle tanışmak gerek.

Kapıcı ile haber yolluyorlar. Kadın telâşlanıyor:

— Aman Kerime Hanım, gonşular beni görmeye gelirlermiş, ben yol iz bilmem, sen var gel biyol.

Annem çıkar yukarıya. Zaten küçücük dairede öyle belli bir işi de yok. Sonra nemize lâzım, kaz gelen yerden tavuk esirgenmez derler. Kadının eli açık. Baklavadan, börekten, yağdan, peynirden ne varsa veriyor. Hele gündüz yemeklerini bir arada yiyorlar.

Büyük kentte konuklar nasıl ağırlanır? Huriye Hanım bunu öğreniyor.

Annem cankurtaran gibi, eski komşularla tanıştırıyor Huriye Hanım'ı.

— Huriye Hanım, küçük bir köyden gelmiş. Artık şehirde yaşıyacak. Bizim yaşantımıza alışmak istiyor. Bazı acemilikleri olursa hoş görünüz. Bizler de köy yerine gitsek kimbilir ne şaşkınlıklara uğrarız.

Fakat kadın kaşlı, gözlü, kıyafetini de koymuş yoluna. Şahane bacakları var. Kalçalar, göğüsler yerinde. Annem gibi bir de terbiyeci olunca değişir elbette kadıncağız.

Komşular ikramlardan memnun kalıyor, Huriye Hanım'ı da davet ediyorlar. Kadın annemsiz gidemiyor. Komşuları sıralamaya başlıyorlar.

Artık varsa Kerime Hanım, yoksa Kerime Hanım.

İstanbul, kentli olmayı kafasına koymuş olan Halil Efendi de bu olanlardan memnun. Ona da candan bir komşu gerekli. Bu nedenle babamla ahbablığı ileriye götürmek isti-

yor. Babam da ona elinden geldiği kadar yardım etmeye çalışıyor.

Her şeyden önce, Halil Efendi'nin, köyde pek yadırganmayan o şalvara benzer pantalonunu değiştirmek gerekli. Bir terziye gidiyorlar. Kumaşı günün modasına, rayicine göre babam seçiyor. Hatta iki defa provada bulunuyor. Adama mükemmel bir takım elbise yapılıyor. Bunun içine gömlek, kravat, uygun çorap filan lâzım. Tabii şöyle, zengin bir kışlık palto da ister.

Adamda para avuçla. Elini cebine attığı zaman etrafa para saçılıyor ve adam direniyor:

— Cezmi Bey, sana da bir urba yapsın bu adam, parası benden.

— Yok canım, ne münasebet.

— Yo, yo, ille yapsın.

— E, yapsın bakalım.

O ağı bol paçası dar pantalondan kurtulan Halil Efendi yakışıklı bir şehirli oluyor. Tabii artık alışık olduğu kuşağını pantolununun içine sarıyor. Gümüş köstekli saatini de evde bırakıp kalın bileğine en güzel markalı bir kol saati takıyor.

Halil Efendi ısrar ediyor:

— Komşu, öyle çağı bana gel, yemeye çıkalım.

— Canım size afiyet olsun?

— Yok, sen ille gel. Ben bu kentin yolunu izini eyi bilmem. Hem beraber bir yimek yiriz, hem de ben sizlerin âdetlerinize alışırım.

Babam da öyle yapar. Artık öyle yemeklerini birlikte yerler. En iyi bir ahçıya giderler. Adam boğazlı, bir iki porsiyonla doymaz. Babama sorar:

— Komşu, sen neye böyle az yirsin.

Babamın öğle tatillerinde, nerede iyi bir lokanta varsa oraya gidiyorlar. Halil Efendi garsonlardan, lokanta sahiplerinden ahbap ediniyor. Kendisi de gayet memnun.

Ayrıca, kılığı kıyafeti yoluna koymuş olan adam işini de geliştirmek istiyor. Bunca yıl memurluk yapmış olan babam

bir aralık ona soruyor:

— Halil Efendi?

— Buyur?

— Sen yağ getirtir, tahıl getirtir, bunun ticaretini yaparsın.

— Eyi bildin, ne olmuş ki?

— Bana kalırsa bir depo tutsan iyi olur?

— Depo dediğin ne ki?

— Yani gelen malı oraya koyarsın.

— Yararı ne ki?

— Bir mal istedikleri zaman hemen verirsin. Ismarlayıp bekletmezsin. Günü gününe iş görmen kolaylaşır.

— Benim Maraşta depom var. Köylerden yağı neyi yollarlar, orada toplanır.

Bir iki gün sonra Halil Efendi'nin aklına yatar. Yazıhanenin bulunduğu binanın altında geniş bir yer tutarlar. Burası tahıl anbarı gibi kullanılır. Yağ, peynir gibi yiyecekler için de bir soğukhava deposu ile anlaşırlar.

O kış, babam Halil Efendi'ye büyük ölçüde yardım etti. Hatta emekli arkadaşlarından birini onun deposuna kâtip olarak koydu. Bu arada, bu hizmete karşılık bize de bol bol yiyecek gelmeye başladı.

Yağ, pirinç, fasulye, bulgur, peynir, yumurta gibi yiyeceklere artık para verdiğimiz yoktu. Babam:

— Çocuklar, diyordu, bayağı elimiz genişledi. Eh kimseye bir fenalığımız yok. Sonra biz el açmıyoruz, veriyor adam. Bizim de kendilerine yardımımız dokunuyor. Bakarsın yarın her şeye alışır, bizi beyenmezler.

Okullar açıldı, kış da başladı. Kenan benimle birlikte ortaokula gitmeye başladı. Kültür bakımından biraz geri kalmıştı. Ortaokulun derslerine uyum sağlaması kolay olamıyordu. Bunun için, ben akşamları, onlara çıkıyor Kenan'la birlikte çalışıyordum.

Halil Efendi sık sık bizi yokluyor ve:

— Eferim, diyordu. Göreyim sizi. Bir eyi çalışın.

Kenan'ın kafası yavaş yavaş daha aydınlanıyor ve kav-

rayışları, yetenekleri artıyordu.

Komşularla canciyer kuzu sarması bir kış geçirdik.

Hemen hemen annemin Huriye Hanım'la içtiği su ayrı gitmedi. Babam da birçok günler Halil Efendi'nin misafirleri oldu. Ben de yol iş öğreninceye kadar Kenan'a arkadaşlık ettim.

Benim Kenan'a yararım dokunmadı diyemem. Kafası çalışmaya başladı ve okul durumunu kolayca yoluna koydu.

Halil Efendi oğluna özeniyor, bu arada bana da hediyeler vermekten geri kalmıyordu.

Kent hayatına uymak zorunda kaldıkları için annem:

— Huriye Hanım, demişti. Hamideyi okula yollayın, kızcağız cahil kalmasın. Bizim Sevil'le gider gelir.

Başı örtülü dolaşan Hamide de okula yazılmıştı. Kardeşimin anlattığına göre bembeyaz, işlenmemiş bir beyni vardı. Çabuk öğreniyor, kavrıyor, unutmuyor ve çalışıyordu. O da kentli kızlar gibi olmak istiyordu, o da yetişecekti, o da kentte yaşıyacaktı.

İşte bu nedenle apartmandan ayrılır ayrılmaz başörtüsünü çıkartıp çantasına koyuyordu. Beline kadar uzayan saçlarını, ne yapıp yapmış, kestirtmiş, okul kızları gibi kısa saçlı olmuştu.

Bu işlere ne ana karşı geliyordu, ne de baba. Onlar artık Maraş'ın tenha ve uzak köyünde değillerdi. Onlar İstanbul gibi büyük bir kente yerleşmişlerdi. Bu şehrin yaşantısına uymaya çalışıyorlardı, bunun için de gerekli olan paraları vardı.

Adamın anlattığına göre, ihtiyar Hacı Hamdi Ağanın yedi sekiz köyü varmış, bu köyler hep onun hesabına çalışırlarmış. Hepsi de yaşantılarından ve Hacı Hamdi Ağanın ağalığından hoşnutmuşlar. Hacı Efendi artık ortaya çıkıp bu köylerde kendisini göstermese de, yerine bıraktığı adamı onu aratmıyor, köylerden gelen hasılatı topluyormuş.

Halil Efendi o kış sırasında iki defa atlayıp gitti işleri bir yokladı, köylüye biraz gözdağı verdi ve paralı olarak döndü.

Hiçbir insan bu kadar çabuk ve kolaylıkla değişemezdi. Karı koca kırk yıldır kente susamışlardı sanki. Şimdi Huriye Hanım, ince ve yüksek topuklu bir ayakkabı üzerinde, levent gibi yükselmişti. Şahane bacakları ile dikkati üzerine çekiyordu. Babam:

— Yahu, diyordu. Meğer şu boy entarileri, şalvarlar altında ne şahane vücutlar varmış.

Annem biraz alınıyordu:

— Ya, öyle mi Cezmi Beyefendi!

Babam:

— Hemen somurtma be Kerime, diyordu. Yanlış mı söylüyorum. Şu ağzı, burnu kapalı gelmiş olan, kara bürgülü kadınla bu Huriye Hanım arasında bir münasebet var mı? İnsan birincisini gece görse korkardı.

-— Ya ikincisini, diyordu annem.

— İkincisini görünce şaşkına döner insan. Halil Efendi de işin farkında. Geçen gün bana anlatıyordu.

— Ne anlatıyordu?

— Biz karı kıymeti bilmiyormuşuk, diyordu. Kapatmışık entarilerin altına. Sokmuşuz şalvarın içine. Ne bacak belli, ne ayak. Sen yabancım değilsin Cezmi Efendi. Buraya geldik, ben de karıya sahip oldum. Gözüm gönlüm açıldı.

Annem:

— Adamın hakkı var, dedi. Bu köylüler göz zevki diye bir şey bilmiyorlar. Kadın her yerde kadındır, güzellik kente vergi değil, her yerde gül çıktığı gibi güzel kadın da çıkar. Ben de Hayriye Hanım'a hayran oluyorum. Kadın heykel gibi bir şey oldu maşallah. Komşular da bakıp bakıp dudak ısırıyorlar.

Babamın tanıttığı terzi ile ahbap olan Hali! Efendi ikinci bir kat elbise yaptırmıştı. Babasının arkasına da bir palto ısmarlandı.

Çocukların kılıkları da çok değişti. Artık bir şehirliden ayırmak mümkün değildi. Hatta dillerindeki ufak tefek pürüzleri de kendiliklerinden farkederek düzeltiyorlardı. En güze! kılık onlardaydı, en güzel çanta, defter, dolma kalem on-

ların üzerindeydi. Okulda bol para harcıyorlardı.

Annem yavaş yavaş Huriye Hanım'ın yanında önemini kaybettiğini anlıyor ve kendisini ağırdan alıyordu.

Halil Efendi'nin Hörü diye adlandırdığı Huriye Hanım artık apartmanda Huri olmuştu. Evinde çok ikramcı ve eli açıktı. Sonra biraz tuhaf bir konuşması, bazı gülünç alışkanlıkları vardı. Bu halleri onu aratıyordu. Herkes hoşlanıyordu.

Apartmanda, paralı insanlar oldukları için herkes tarafından tutuluyor ve selâmlanıyorlardı.

Hacı Hamdi Efendi, günde bir iki defa kapıyı çalar ve evde kardeşim yoksa, anneme:

— GıZı aradım, derdi. Beni yukarı atıvirsin.

Bir türlü asansöre alışamamıştı. Annem kızın okulda olduğunu söyler ve:

— Hacı Bey, sizi ben çıkartıyım, derdi.

Hacı Bey annemle bir asansöre binmiş olmaktan belki utanıyor ve başını kaldırıp bakamıyordu. Bu onların köylü saygısı ve terbiyesiydi.

İlk gelişlerinde yalnız yerleşme gürültüsü yapan bu komşularımız, o kış müzik çalmaya başladılar. İş, yerli müzikten dış kaynaklı müziklere döndü. Galiba teyp filan da aldılar. Delikanlı bunların kullanılmasını öğrendi. Babası da onun bu öğrendikleri iie övünüyordu.

Geç vakitlere kadar bu müzik sesini dinliyorduk. Biz şikâyette bulunmadık, üst taraftaki komşular rica etmişler, Halil Efendi:

— Gayri insan evinde bir çalgı da dinlemiyecek mi? diyordu.

Kendilerine böyle büyük kentlerde belli bir saatten sonra radyo ve televizyonun bağırtılmaşının doğru olmadığını anlatmışlar. Fakat adam yavaş yavaş kentliden daha kentli olmaya başlamıştı.

Bizim yol gösterdiğimiz, yerleşmelerine önayak olduğumuz komşularımız yavaş yavaş bizden ellerini eteklerini çekmeye başladılar.

Hamide okulun yolunu öğrendiği gibi, Kenan da okula alışmış ve bir bakıma okulla uyum sağladığı için benim yardımıma ihtiyacı kalmamıştı. Babam onların bu halleri için:

— Eee, diyordu. Boynuz kulağı geçer derler. Bunlar artık bizi beyenmiyorlar. Belki onların ilk hallerini bildiğimiz için bizimle ilgiyi kesiyorlar.

Huriye Hanım artık annemin yardımına muhtaç değildi. Öğrendiği mağazalara gidiyor, beyendiği eşyayı alıyor, giyiniyordu. Sık sık elbise değiştiğini ve hayli pahalı şeyler giyindiğini görüyorduk. Boğazlı insanlar oldukları için, kasabın ve manavın çırakları durmadan yiyecek taşıyorlardı ikinci kata.

Haftada bir iki defa kamyon kapıya dayanıyor, tenekeler, yağ çömlekleri erzak torbaları yukarıya çıkartılıyordu.

Kapıcının karısı, hemen her gün Huri Hanım'a iş görüyordu. Huri Hanım konuklarıyla otururken bu kadın evin bütün işini yapmaya çalışıyordu. Konukların arasında artık annem yoktu.

Annem, bir iki defa yukarıya çıkmış, kapıcının karısı:

— Hanımefendi meşgul, demişti. Önceden sözleşerek gelmenizi rica ediyor.

Allah Allah. Huri Hanım bu kadar oldu mu?

Annem bunu anlatırken başını sallıyordu:

— İçeriye girdi kadın. Beni kapıda bekletti. Huriye'nin "Randevu alıp gelsinler" dediğini duydum.

Babam:

— Üzülme Kerime, diyordu. Kenarın dilberi ne kadar nazlı olsa Nazenin olamaz. Bunlar her şeyi yeni yeni öğreniyorlar. Bir iki defa Halil Bey'in yazıhanesine gittim. Kendisinin toplantıda olduğunu söyletti. Ben de bir daha gitmedim. Neme lâzım!

Bahara çıktık, yaza başladık, okullar da tatile girdi. İşte o zaman bir sabah apartmanın kapısına bir küçük otobüs dayandı. Huriye Hanım'ın arkasında yazlık bir rop, ama kolunda bir pardesü ile bir iki bavulun otobüse konulmasına bakarken gördük. Hamide'de yazlık giyinmişti Kenan-

la Halil Bey'in üzerlerinde krem renkte takım elbiseler ve ayaklarında aynı renkte ayakkabılar vardı.

Hacı Hamdi Bey'i de kollarına girerek otobüse bindirdiler. Dışarıda hiçbir eşya kalmadı. Kapıcının üst üste verdiği selâmlarla otobüs caddeyi tuttu, gitti.

Bize merak olmuştu. Böyle giyimli kuşamlı, bavuilarıyla nereye gidiyorlar.

— Babam kapıcıyı çağırdı, sordu. Ahmet Efendi:

— Beyefendi Kuşadası'na gidiyor, dedi.

— Hangi Beyefendi?

— Halil Beyefendi. Halil Hanoğlu Beyefendi.

— Ha, tamam. Güle güle gitsinler. Herhalde yazı orada geçirecekler.

— Belli olmaz efendim.

— Öyle mi, pekâlâ!

Garip değil mi? En fazla bizimle konuştukları halde böyle bir yaz gezmesi yapacaklarından bize hiç söz etmemişlerdi. En pahalı ve hattâ mevsime en uygun şekilde giyinmelerine fazla şaşmadık. Böyle insanlara yol gösteren çok olurdu. Hatta babamın Halil Bey'e anbar memuru olarak tavsiye edip yanına koyduğu emekli arkadaşı bile, pek açıkgöz çıkmıştı. Babamın anlattığına göre, bir emekli maaşı ile geçinmeye çalışan bu adamcağız birden toparlanmış, yeni bir apatman dairesine çıkmış, kılığı kıyafeti yoluna koymuştu. Babamın işinden memnun olup olmadığını sormasına karşı:

— Ben mi? demiş. Aklım başıma geldi. Ne vardı bunca yıl bir maaş için kapılarda sürünecek. Böyle bir yere kapılan, yaşamaya bak.

Babam:

— Garip adam, diyordu. Bana karşı da böbürleniyor. Sanki işi kendisi bulmuş. Ben kahve köşesinde başkalarının oynadığı tavlayı seyrederken alıp yazıhaneye götürdüm. Halil Efendi'nin gözüne nasıl girebildiyse çulu değiştirmiş, benzine kan gelmiş. Hatta beni görmekten memnun kalmadı. Öyle ya. İş bulan benim

Annem:

— Onun yerine, memuriyetten istifa edip sen girebilirdin Cezmi Beyefendi.

Babam:

— Bana göre iş değil, dedi. Ben yüze gülemem. Ben cahil bir adama, parası için yaltaklanamam. Biz komşu olarak vazifemizi yaptık. Hatta patavatsızlıklarına ses çıkartmadık. Nemize lâzım, geçinip gidiyoruz işte.

Şurası garip ki, bir aralık içtikleri su ayrı gitmediği halde Huri Hanım giderken anneme bir Allahaısmarladık dememiş, hatta pek meraklı olduğu beş altı saksı çiçeği için anahtar bırakmamıştı.

Üstümüzdeki kattaki ayak seslerini merak ederek sorduğumuz zaman kapıcı Ahmet Efendi:

— Bizim hanım, dedi. Hanımefendi anahtarı kendisine bırakmış. Günaşırı çıkıp saksılardaki çiçeklere su veriyor.

Eh, parası olan böyle yazlığa da gider, memleket dışına da. Biz eski hayatımızı sürdürmeye çalışıyorduk. Dairesinde izne çıkanlar çok olduğu için babam daha fazla çalışmak zorunda kalıyordu.

Yorgun argın gelip de şöyle soyunup dökünüp kendisini bir divanın üstüne attı mı:

— Oh, diyordu. Ne de sıcak yaptı bugün. Bittim vallahi. İş iş üstüne geliyor. Zaten birikmiş bir yığın evrak vardı. Ensesi kalın bir Cezmi Efendi buldular ya, dayanın bakalım.

Annem:

— İş başarmak, işe yaramak da bir mutluluk, diyordu. Demek sende daha çok iş var.

Babam işe yaramanın tesellisi ile çalışıyordu. Bereket versin annem çok idareli ve politikacı bir kadındı. Adamcağızın gönlünü almasını iyi biliyordu.

Kahvesini, sigara tablasını önüne getiriyor, iç açıcı olaylardan söz ediyordu. Neydi bu içaçıcı olaylar? Karpuzu kesmiş, kıpkırmızı çıkmış. Öyle de sulu ve lezzetli ki. Şu karpuz-

o karpuzun iyisini dışından anlıyor vesselam.

Sonra öteki fırından aldığımız ekmek de öyle pışKin Ki. İnsan katıksız yiyip bitirebilecek.

Üçüncü kattaki küçük var ya? Yeni evlilerin çocuğu. Ağzında pirinç tanesi gibi bembeyaz, minimini bir diş çıkmış.

Babam bu havadisleri dinliyor. Sıkıntılarını unutmaya çalışıyordu. Annem kalkıp da ertesi gün yiyecek alacak paramız olmadığını, bakkalın veresiye hesabını bir kâğıda yazıp yolladığını, ya da kızın ayakkabısının altının delindiğini mi anlatsın?

Üstümüzdeki kattan sesseda kesildi. Uzun, derin bir sessizlik. Ne ayak sesi var, ne müzik sesi.

Bazen, apartmandaki komşulardan bazıları bize geliyor, Huriye Hanım'ı çekiştiriyorlardı.

Herkes kadının ne halde geldiğini biliyordu. Kamyondan umacı gibi inmiş, yüzü gözü kapalı apartmana girmişti. Eşya yığınlarının üstünde bir yatak dengi gibi sessiz sedasız oturup kalmıştı.

Bir de şu son zamanlardaki hali düşünün.

Annem:

— Vallahi ben severim Huriye Hanım'ı, diyordu. Ne yapsın. Köyünde görmemiş. Kır hayatı, köy hayatı yaşamış. Benimasıltuhafımagidendarkmalt1,HalilEfendi'ninazameti.Şalvardan bozma pantalonla, beli kuşaklı, gümüş köstekli halini nasıl da bıraktı adam. İnsan kıyafet değiştirebilir ama alışkanlıklarını değiştiremez. Başı sımsıkı örtülü olan kadın berbere gidip saç yaptırıyor, baş yıkatıyor.

Bir komşu:

— Şehir havası bu, diyordu. Kaç göç, sıra, saygı, alışkanlık, huy, terbiye, hepsi köyde kalmış. Burada bizim hayatımızı hemen kaptı elimizden.

Bir hanım:

— Kerime Hanım, diyordu, Burada sizin de eliniz var. Siz tahta teknede çamaşır yıkayan bu kadına çamaşır makinesinin nasıl çalıştığını gösterdiniz. Yerde yemek yiyen aileyi masaya çıkarttınız, kaşıkla salata yiyenlere çatal kullan-

masını öğrettiniz. Ama sizin kazancınız ne oldu?

Annem:

— Ben bir şey beklemedim ki, dedi. Hatta kadıncağızın haline acırdım. Elektriğin nasıl söndürüleceğini bilmiyorlardı, hele o ihtiyar adamcağız. Merdivenleri çıkamıyor, bizim kapıya geliyordu, asansörle kendisini yukarıya çıkartalım diye.

Herhalde bize pek yakın olan caminin imamı da merak etmiş olacak ki bir iki defa gelip Hacı Hamdi Efendi'yi aradı. Tabii biz de yazlığa gittiklerini söyledik.

Babam okulların açılacağı sırada bize haber verdi:

— Halil beyi gördüm. Yanında başka bir kadın vardı. Boyalı, süslü püslü bir şey.

Annem:

— Akrabası filan mı? diye sordu.

— Zannetmem, dedi babam. Böyle akraba olmaz. Korkarım adam pusulayı iyice şaşırdı.

Halil Bey gelmiş, ama aile yok ortada. Kenan da benim gittiğim okula gidiyor. Hatta aynı sınıftayız.

Ben kayıt tazelerken onu okulda gördüm. Bu işin nasıl yapılacağını bilmiyordu. Beraber idareye çıktık, işini gördük. Sonra birlikte eve geldik. Bana Kuşadası'nda çok iyi vakit geçirdiklerini, her tarafı gezdiğini, hatta yüzme öğrendiğini anlattı.

İhtiyar adam da gelmişti. Fakat öyle, eskisi gibi, beş vakit namaz için camiye gidemiyordu. Seksenin üstünde bir yaşı vardı ve adam hayli yorgun görünüyordu.

Halil Bey onu hekime götürmüş, bir taksi ile getirdi. O sırada kendisine rastlayan babam hatır sormuş. Halil Bey:

— Komşu, demiş, uğradığın yok.

Babam taşı gediğine koymuş:

— Bir iki defa geldim ama toplantınız varmış. Yanınıza bırakmadılar.

Adam gayet tabii olarak:

— Ne yaparsın, demiş, iş hayatı bu. Çalışmak gerek.

Fakat işler ilk zamanlarda olduğu gibi pek dürüst git-

miyordu. Okulların açılmasıyla birlikte, üstümüzdeki katta geceyarısına kadar müzik başlamıştı. Şikâyet edildiği zaman Halil Bey:

— İnsana yaşama şansı vermiyorlar, demiş.

Bizim sabrımızı tüketmek ister gibi, tepemizde gürültü ediyorlardı. Ama annem ve babam temkinli insanlardı. Babam:

— Başlarına gelecek var, diyordu. Kabak çiçeği gibi açıldılar. Bu kadar hızlı yaşamanın sonu gelmez.

Yaza doğru, Halil Bey babamla tapu dairesine gitti. Oturdukları daireyi karısına satma işlemini yapıyordu. Babam bu durum için:

— Galiba işler eskisi gibi yolunda değil, dedi. Bazı tüccarlar ellerinde mal tutmazlar. Hacizden korkarlar. Korkarım bu Halil Bey iflasa doğru gidiyor.

Halil Bey'in bu davranışını Huriye Hanım daha başka türlü yorumluyor ve komşulara:

— Adamın başka kadına tutulduğunun aslı yok, hiç öyle olsa bana bu apartman dairesini mi bağışlardı? Bizi çekemiyenlerin uydurması bunlar.

Bu Huriye Hanım köyde ancak üç sınıflı bir okula gidebilmişti ve kendisini münevver ve bilgili sanıyordu.

— Bütün apartmandakilerin kendisiyle görüşmesine karşılık, annemin elini eteğini çekmiş olması Huriye Hanım'ı rahatsız etmiş olmalı ki, bir bayram günü öğleye doğru bizim kata geldi.

Annem bu cahil kadını güleryüzle karşıladı. Huriye Hanım takmış, takıştırmış, sürmüş, sürüştürmüş, çok iyi bir terziden giyinmişti.

Kadın annemin elini öptükten sonra:

— Kerime Hanım abla, dedi. Ben seni çok severim, gelgelelim sen benden elini çektin gayri. Neye böyle ettin ki?

Annem:

— Ben komşu olarak görevimi yaptım, dedi. Fakat sizin yeni ahbablarınız var, ben sizin yaşantınıza ayak uydu-

ramam.

— Bizim yaşantımızda ne var ki?

— Huriye Hanım, siz içki içiyorsunuz, kumar oynuyorsunuz.

— Bunları çok kişi yapıyor. Bu parası olanların işi, eğlencesi.

— Kumar ve içki bence hiçbir zaman zenginlerin, paralıların yaptığı bir iş değildir.

— Kötülüğü var mı ki?

— Bana inanmazsın Huriye Hanım. Çünkü sen bu işlerden zevk almaya başlamışsın. Kumar insanı fakirliğe, yoksulluğa götürür, yuvasını yıkar. Toplum içinde çok büyük kötülük sayarlar. Kumar, içki ve kadın.

— Bu dediğinin aslı olmalı. Ama ben böyle batasıya kumar oynamam ki. Benim adam paranın hesabını sorar.

— Huriye Hanım, geçen gün beraber oynadığınız bazı kimselerden duydum. Sen bir gece içinde çok büyük bir para kaybetmişsin.

— Bazı bazı oluyor böyle şeyler. Ne yapayım, ben de sosyeteye uymak zorundayım.

— Huriye Hanım senin sosyete dediğin evinde, kocasında, ailesinde gözü olmayan, yalnız kendi zevki için yaşayan ve kendisinden başka kimseye hak vermeyen, çıkarcı kadınların topluluğudur. Bak ben de bu kentin bir kadınıyım. Ama bu sosyeteye uzaktan bakar ve orada bulunanlara çoğu zaman acırım.

— Neye böyle ettiğini bilmem. Ben senin elini öpmeye geldim. Dargınlık olmaz bir çatı altında.

— Çok iyi etmişsin, teşekkür ederim. Ama bak ben, sen kapıya geldiğin zaman "Randevu al da öyle gel" demedim. Buyur ettim sana. Halbuki sen kaç kez beni kapıdan savdın.

— Hani görüşmelerde bu âdet olmuş da.

— İnsanın bin türlü işi olabilir. Ama yakın komşular arasında bu pek aranmaz. Bilirsin ki bir sıkıntın olduğu zaman koşup gelirdin bana.

— Sen benim kusuruma bakma. Ben bu işleri daha yeni öğreniyorum.

— Ben dargın değilim. Yalnız senin yaşantına uyamıyacağım için geride duruyorum.

— Benim gelenlerle içki içmemi beyenmez misin?

— İyi değil Huriye Hanım. Bu içkinin arkasından sarhoşluk gelir, morfin gelir, beyaz zehir gelir. Benim tanıdığım birkaç hanım var. Kendilerini bu yaşantıya kaptırdılar. Şimdi akıl hastanesindeler. İçki ve beyaz zehir insanın aklını başından alır.

— Ben o derecesine vardırmam işi.

— Sen hemen benim her dediğimi geri çevirmeye çalışma. Beni dinle, sonra yine bildiğin gibi davran. Bak Huriye Hanım, sen benimle konuşmaya bile korkan bir kadındın. Bugün evine gelip gidenin sayısı belli değil. Bunların içinde çok kötü niyetli olanlar da vardır. Seninle kumar oynamak, senden biraz para sızdırmak isterler.

— Ben bilirim onları.

— Bilmediklerin de vardır. Sen beni dinle, eline para geçtikçe onu sakla, bir bankaya yatır. Bakarsın birgün her şey değişir. İşler her zaman böyle yolunda gitmez.

— Benim adamın dokuz köyü var emrinde.

— Kayınbabanın zamanında bu köylerde yaşayanların sızlanmaları yoktu. Çünkü Hacı Hamdi Efendi insaflı bir adamdı. Hatta ölürken Halil Efendi'ye köylülere karşı iyi insan olmasını, merhametli olmasını, onlara eziyet etmemesini söylemişti. Şimdi cizgiliforum.com sizin köylerden gelenler oluyor. Halil Efendi bunlardan kaçıyor.

— Neden kaçtığını bildin mi?

— Orasını ben bilmem, ama dürüst bir insan kimseden kaçmaz. Gelenlerin sıkıntıları, şikâyetleri, dertleri var. Bunları dinlemek gerekli. Ama onları kapıdan savarsan iş değişir.

— Sen köylerde olup biteni bilmezsin.

— Tabii bilmem. Ama şimdi Halil Efendi de köyde değil. Oraya bıraktığı adam ne yapıyor, bunu kim araştırıyor.

Yavaş yavaş ne köy kalır, ne kasaba.

— Sen gelenleri dinledin mi ki?

— Sizleri aradılar, bizim kapıya geldiler. Ağlamaklı olmuş adamlar. Orada bir Kerim Efendi varmış, Halil Efendinin akrabası olurmuş. Köylülere yapmadığını bırakmazmış.

— Sen bakma onların dediğine. Kerim eyi adamdır.

Huriye Hanım'a bir fikri kabul ettirmek kolay değil. O vereceği cevapları zaten hazırlamış.

Ama öte tarafta, Halil Efendi de eskisi kadar rahat değildi. Babası ile cuma namazlarına giden adam artık bütün Ramazan oruç tutmadığı gibi bayram namazına da gitmedi.

Fakat bir aralık babamla bayramlaşmaya geldi.

— Ağabey, ben seni severim. Sen nedense bana gelmezsin.

Babam alay eder gibi:

— Büyük adamların yanına kolay girilmez, dedi.

Adam bunu hemen kabul etmişti:

— Ben konu komşuyu ayırmam. Bir işin düşer, bir derdin olur, elin daralır, varıp gelirsin.

— Allah kimseyi kimseye muhtaç etmesin.

—- Neye böyle dersin ki.

— Halil Bey, kapıya gelenler çok şikâyetçi. Seni görüp dertlerini dinletemiyorlar. Senin köyündeki işleri teslim ettiğin adamın oralarda bir ağa kesildiğini, oradaki varlıkları kendi eline almaya çalıştığını, sana hoş görünürken kendi çıkarına çalıştığını biliyor musun?

— Eh, bal tutan parmak yalar derler. O da bir şeyler yapacak.

— Her ne ise, ben işine karışmam, ama senin yerinde olsam şöyle bir gider dolaşırdım.

Yine bu bayram nedeniyle, babamı ziyarete gelen ve babamın Halil Bey'in yanına koyduğu anbar memurunun anlattığına göre, işler kötüye gidiyor. Halil Bey hiçbir işe bakmıyor, daha başka ve yeni yeni kadınlarla düşüp kalkıyor.

Annemin ve babamın sözlerinden kendilerine bir pay

çıkartmak istemiyen bu karı koca, herhalde kendi kendilerinden şüphelenmiş olacaklardı ki Halil Bey bazı işler için babamla konuşmaya başlamıştı.

Anbarda sayım yapmaya kalkmış, bir takım çürümüş, filizlenmiş tahıllarla karşılaşmış.

Tüccar, toptancılar borçlarını ödemiyorlarmış. Bu işleri kovalayan kimsesi yokmuş. Oğlu Kenan kendi havasında, bir takım serseri arkadaşlarla geziyor, durmadan para yiyormuş.

Babam bir aralık:

— Halil Bey, demiş. Ben emekliliğimle uğraşıyorum. Daireden ayrılayım senin işlerine bakarım, ama yine sen bilirsin.

Herhalde işler kötüye gidiyordu ki Halil Bey babamı sık sık ziyarete başladı. Köyden istediklerini yollamıyorlardı. Oradaki kâhya Kerim Efendi ürün olmadığını söylüyordu.

Babam bir gün:

— Atla bir arabaya, git, bak dedi. Kendi gözünle gör. Kaç kişi geldi kapıya. Mal vermişler, daha geçen yılın parasını alamamışlar. Kerim Efendi'nin aldığı malı bir başka toptancıya satmadığını nereden biliyorsun.

— Nereden bileceğim ki? Emme etmez o adam bu işi bana.

— Sen beni dinle, buradaki keyfinden biraz ayrıl da işinin başına git, sor, araştır bakalım, Kerim Efendi'nin dediği ile kalma.

Nedense Halil Bey çıktı gitti.

Aradan iki gün geçmeden babama bir telgraf geldi. Hacı Hamdi Efendi'nin ölüm belgesini istiyordu. Adam bunu bile almamıştı.

Babam istenilen belgeyi belediyeden ve cenazeyi kaldıran kurumdan aldı ve acele yolladı.

İhtiyar adamın ölümünün üzerinden birbuçuk yıl geçmişti. İşler bu süre içinde alt üst olmuş, Kerim Efendi köylerdeki durumu kendi çıkarına işletmeye başlamış ve bütün aksaklığı, bütün suçu Halil Efendi'ye yüklemiş, köylüyü kan-

dırmaya başlamıştı.

Halil Efendi telefonla babamın oraya gelmesini istedi. Babam daireden izin alarak kalkıp gitti.

Cahil adamın kafasızlığı, ihmali, tecrübesizliği birtakım yolsuzlukları doğurmuştu.

Babam dairedeki telefona annemi çağırtmış. Ona anlatmış. Köylerde durum çok berbatmış. Kerim Efendi ortada yokmuş. Köylüler ayaklanmış. Paralarını almadıklarını söylüyorlarmış, halbuki mal vermişler. Bu malların başka ellere satıldığını çıkartmış babam.

Durumu düzeltmek, kendi hesaplarına çalışan köylüleri yatıştırmak kolay olmayacaktı. Babamın İstanbul'a dönüşü gecikiyordu.

Bizim yaşantımız eskisi gibi sürüp giderken Huriye Hanım da biraz daha hesaplı yaşamak zorunda kaldı.

Birtakım kadınlar durmadan apartmana telefon ediyor, Huriye Hanım'dan Halil Bey'i soruyorlardı.

Kimdi bu kadınlar?

Annem Huriye Hanım'a biraz açıklamak zorunda kalıyordu:

— Bunlar erkeklerin yüzüne gülüp paralarını çeken kadınlardır.

— Benim adamım böyle karılara bakmaz.

— Peki bakmaz da bunlar ne diye kendisini arıyorlar?

— Senin bir bildiğin var, emme bana dimezsin?

— Dediklerime hemen karşılık buluyorsun.

— Abla, sen benim böyüğümsün, benim kusuruma bakma. Ben döndüm dolaştım senin didiklerine geldim. Ne ideceğim ben?

— Her şeyden önce kendi yaşantını düşüneceksin. Eline geçen parayı bankaya yatır. Kendini çek, çevir, ilerisini düşün.

— Benim adamım topla tüfekle yıkılmaz.

— Öyle sanırsın, ama bir üflemekle yıkılır. Köylülerle uğraşmak güçtür. En kötüsü de insanın kendi Kendisine inanrnasıdır. Başkasının sözünü dinlemeyen, kendisini bilir sa-

nanlar yıkılır gider.

— Bizden ne istersin ki sen?

— Ben sana acırım. Saf, temiz bir kadındın. Sana kendi kendini tanıttım, seni kendimize benzetmek istedim, ama sen beni yolda bırakıp gittin.

Huriye Hanım yavaş yavaş bir şeyler anlıyor olmalıydı ki annemle daha fazla konuşmaya başlamıştı. Hatta bir süre için ahbablarının gelişine ara verdi. Kendi kabuğunun içine çekildi.

Komşumuz ve biz köyde olup bitenleri günü gününe haber alamıyorduk. Ama babamın Halil Bey'le birlikte, yanlarında bir de avukatla köyleri dolaştıklarını öğreniyorduk.

Nihayet Kerim Efendi'nin bütün dolapları ortaya çıkmış, kendisi kaçmıştı. Köylüler şimdi kendisini arıyorlardı. Halil Efendi'nin akrabası olan bu adam bir hayli para yapmış ve Hamdi Efendi'nin ölümünden faydalanarak kendisine hayli yararlar sağlamıştı.

Babam emekliliği için İstanbul'a geldi, bir hafta kadar kaldı, işini yoluna koyduktan sonra kalktı, tekrar gitti.

Babam bana da tenbih etmişti. Onlar gelinceye kadar, şu okul tatilinden yararlanarak Halil Efendi'nin yazıhanesinde bulunacak, günü gününe yapılan işleri görüp denetliyecektim.

Ben ortaokulun son sınıfında, on beş yaşında bir öğrenciydim. Fakat işin önemini kavradığım için benden istenileni yeterince yapmaya çalışıyordum.

Benim yazıhaneye girmemle birlikte orada çalışan iki memur rahatsız olmaya başladı. Anbarı kapayıp gitmiş olan memur hemen hiçbir işe bakmıyordu.

Benim işlere karışmamla birlikte biraz kımıldama oldu. Depoyu temizlettiğim gibi, yeni gelen malları da ayrı yerlere koydurttum ve bunların kalitelerini saptattım

Halil Bey'in gelişine kadar işleri durduran adamlar sorumluluğu bana yıkarak gelen malları toptancılara satmaya başladılar.

Halil Bey'le babamın gidişinden iki ay sonra, yeni ürün-

ler gelmeye başlamıştı. Bunların satışından elde edilen para da bankaya yattı. Halil Bey köylülere vermek için para istiyordu. Oradaki bankalara başvurmasını istedik.

Halil Bey bunu akıl edemiyecek kadar işin acemisiydi. Daha doğrusu bu işleri hiç bilmiyordu. O zamana kadar her şeyi ihtiyar adam oturduğu yerden idare etmişti.

Bu işler dönerken annemle Huriye Hanım arasında çekişme de eksik olmuyordu. Kendisine yol gösteren anneme, Huriye Hanım zaman zaman kafa tutuyor:

— Benim kolumu bacağımı sen mi virdin, diyordu. Ben bu kente vardım, er geç uyacaktım buradakilere.

Fakat yine de endişelerini gizliyemiyordu:

— O karılar adamı ne diye ararlar ki?

Kendisine güvendikleri Kerim Efendi'nin oynadığı oyun Huriye Hanım'ı da şaşırtmıştı. O da kendi cehaletlerine inanmaya başlamıştı. Kendi bildiklerine gitmeleri yanlıştı. Onlar kökten görmüş insanlar değillerdi. Bu büyük kent yaşantısını sonradan görmeye başlamışlardı.

Huriye Hanım'ın sonradan tanıştığı ahbabları annemi kötülemeye uğraşıyor ve kadını kendilerine çekmeye çalışıyorlardı. Fakat Huriye Hanım artık kendisine bir akıl hocasının bulunması gerektiğini anlamıştı.

Büyük kent onların yaşantılarını bozmuştu. Her gördüklerini istemenin yanlış olduğunu anlamışlardı.

Emekliye ayrılan babam, Halil Efendi'nin yazıhanesinde çalışmaya başladı. Bu ikinci iş evimize biraz ferahlık verdi ama sakıncaları da çoktu.

Para ile her şeyin yapılacağına inanan Halil Efendi tam bir Hacıağa olmuştu. İşleri düzelip para gelmeye başlayınca büîün bu varlığı kendisinden bilmiş ve azametini takınmıştı.

Otuz yıl devlet dairesinde çalışan ve idare işlerinden iyi anlıyan babam Halil Efendi'nin işlerini çekip çevirmekle kalmıyor, onu bir takım kötü eğilimlerden alakoymaya çalışıyordu.

Babam her işi sağlama bağlamak istediği için, Halil

Efendi'nin parası ile çalışan köylerdeki tarla ve bahçe sahiplerini, hayvan sahiplerini teker teker İstanbul'daki yazıhaneye bağlamıştı.

Bunlarla daima mektuplaşılıyor, direktif veriliyor, artık hiçbir üretici bir kâhyaya, bir aracıya bağlanmıyordu.

Bunun da yararı çabuk görüldü. Hesap işi. yazışma işi artmıştı ama gelir de artmıştı. Yazıhanede bir muhasebeci, bir de hademe çalışıyordu. Babam bütün işleri dışarıdan idare ediyor ve ayrıca anbara da bakıyordu.

Babamın adı artık kâtip olmuştu. Yazıhaneye birisi geldi mi Halil Efendi hemen kâtibi görmesini söylüyordu. Babam üretici ile bu toptancı Hali! Efendi'nin arasında kalmıştı.

Ara sıra işi anlatmakla birlikte hemen daima en doğru olanı yapan babam, Halil Efendi'nin bazen varlığını göstermek için:

— Kâtip Efendi, biryol bana danışmak yok mu? diyordu.

Böyle hem varlığını gösterecek, hem de işleri kendisinin çekip çevirdiğini anlatacaktı. Aslında hiçbir zaman yıllık gelirini bilmemiş, bunu hesaplamak gereğini duymamıştı.

Ama üreticiden bir yazı alındığı zaman daha doğru dürüst okuması olmadığı, okusa da yazılanı kolaylıkla anlamadığı için:

— Cezmi Efendi, hele şuna bi bak, diyordu.

Babam tok gözlü bir adamdı. Halil Efendi'nin işlerine bakmak için yalnız yüz bin lira aylık alıyordu. Bu para bizim küçük ailemiz için hayli yüklü bir gelir sayılırdı. Bunun dışında köylerden hediye adı ile gönderilen, yağ, peynir, tahıl gibi yiyecek maddelerini de alıyorduk. İki teneke yağ gelirse biri bizim dairede kalıyordu. Torbalarla kuru yemişler, ayrıca o bölgede çıkan yemişler, pekmez, bazen bal filan da geliyordu.

Cahil bir adamın yanında çalışma sıkıntısına katlanan babam eskisinden daha fazla çalışıyordu ama bunun da yararı çok oluyordu.

Halil Efendi'nin özel hayatına karışmıyordu babam. Ama

bu adamın bir takım açgözlü kadınlarla düşüp kalktığını, bazı gözüaçık kimselere arkadaş olduğunu biliyorduk.

Babam ilk defa özel bir işte, bir kimsenin işinde çalışıyordu. Bunu kendisi için bir utanç saymıyordu. Çünkü yanında çalıştığı insana büyük ölçüde yararlı oluyordu.

Ne yazık ki Halil Efendi, her başarıyı kendisinden biliyor ve son zamandaki değişikliğin kendi yapıtı olduğunu sanıyordu.

Babam iddialı bir insan değildi. Bazı can sıkacak olaylar karşısında:

— Ben hak ettiğim parayı alıyorum, diyordu. Bu para da benim bazı kötü durumlara katlanmama değer.

Hakikaten daha rahat yaşıyorduk.

Huriye Hanım'ın da bize karşı durumu yavaş yavaş değişti. Biz sanki onların sayesinde yaşıyan insanlardık. Anneme bazı baskılar yapmaya kalkışıyordu. Fakat annem onun kolay emri altına girecek kadın değildi:

— Huriye Hanım, diyordu. Cezmi Bey elini çekerse o zaman siz işlerin nasıl tersine döneceğini görürsünüz. Güvendiğiniz akrabanız Kerim Efendi'nin hiç yoktan nasıl bir ağa olduğunu düşününüz. Cezmi Bey köye gitmeseydi Halil Efendi belki açılan davayı kaybederdi. Bu gibi işler cahil adamların başaracağı şeyler değildir. Bilgi lâzım.

Huriye Hanım çok zaman okumamış olmalarının ortaya koyduğu aksaklıkları görüyordu. 0 zamana kadar kendisine hemen hemen öğretmenlik yapmış olan annem şimdi de birçok yerde bu köylü kadının olaylar karşısında uyanmasına neden oluyordu.

Bütün apatman halkının tanıdığı zengin bir kadın vardı ki dul kalınca işi içkiye, sonra morfine dökmüş, nihayet oğlu ve gelini tarafından akıl hastanesine yatırılmıştı.

Birgün, annem Huriye Hanım'ı da alarak bu zavallı kadının ziyaretine gitti. Bir deri bir kemik kalmış olan, yarı deli kadın annemi tanımamıştı bile. Her gelenden uyuşturucu madde istiyordu. Canlı cenazeye dönmüştü. Aynı hastanede bu yüzden tedavi edilen birçok insan daha vardı.

Huriye Hanım görmüş, işitmiş ve biraz korkmuştu. Fakat kendisinin böyle bir alışkanlığı olmadığını söylemek istiyordu.

Kocasının kendisine ihanetine bir türlü inanmayan bu kadın, birgün kendisine yaranmak isteyen bir sosyete arkadaşının kışkırtmasıyla Halil Bey'in garsoniyerine gitmişti.

Halil Bey hiç ummadığı bir sırada gidip kapıyı açmış, karısını karşısında görünce sersemlemiş, dili tutulmuş, bu sırada içeride bulunan dekolte bir kadın, arkasında dizlerinin üstüne kadar çıkan bir gömlekle göğüs bağır açık ortaya çıkıvermişti.

Huriye Hanım'ın bütün güvenci, kocasına karşı duyduğu sonsuz emniyet ve hatta sevgi bir an içinde ortadan kalkmış, kendisini bir boşlukta bulmuş, apartmana nasıl geldiğini bilememiş, kapağı da bizim daireye atmış ve bir köşeye yığılarak ağlamaya başlamıştı.

Annemin tavsiyelerine, annemin daha neler olacağını kendisine peşin olarak anlatmasına şaşıyordu belki. Ama annemin:

— Başı boş kaldı, cebinde çok para var, güvenme kocana.

Demesine şimdi hak veriyordu.

Suçlu olmak, suç üstü yakalanmak da kolay değildi. Halil Efendi karısının kendisini kötü bir durumda yakalamasına karşılık ne gibi bir yorumda bulunabileceğini kestirememiş, o gece apartmana gelmemişti.

Herhalde garsoniyerde kalıyordu. Parasını yiyen süslü karılar peşini bırakmıyorlardı herhalde. Zaten o da bu yaşantıyı seviyordu.

Adam, karısından sonra, hemen yazıhaneye gitmiş, babama durumu anlatmış ve ne yapması gerektiğini ona sormuştu.

Babam hemen:

— Halil Bey, demişti. Er geç bu olacaktı. Sen kendini dünyanın en akıllı ve en kurnaz insanı sanıyorsun, huriye Hanım da cahil bir kadın. Fakat ona da hoş görünmek iste-

yenler vardır. Senin neler yaptığını, kimlerle düşüp kalktığını birçok insan biliyor. Bu durumu karı koca olarak ikiniz görüşeceksiniz.

Halil Efendi kendisini her şeyde haklı gördüğü için:

— Bir kadın nasıl olur da gelip bana baskın yapar, demişti. Böyle kadını ben tutmam.

İşte bu sırada Hanife Hanım da anneme:

— Ben gayri bu adamla bir yastığa baş koymam, demiş.

Fakat annem onu uyarmış:

— Hanife Hanım, senin kendine ait bir varlığın yok. Ailenden de eli kolu tutar kimse kalmamış. Zaten bu iş bugünkü iş değil. Halil Bey'in rahat durmadığını sana söylediler ama sen inanmadın. Bunca yıllık emeğin var, iki çocuk sahibisin. Kendi başına karar verme, sokakta kalırsın.

Annem kadının haline acıyordu. Babam da Halil Bey[1] in öfkesini anlatınca daha fazla endişeye kapıldık.

İki akşam sonra üstümüzdeki katta bağırışmalar oldu. Halil Bey karısı ile münakaşaya girişmiş, sonunda işi erkek gücüne dökerek kadını baskı ile susturmaya kalkmıştı. Fakat Huriye Hanım ondan daha genç ve gücü kuvveti yerinde bir yaratıktı.

Tepemizde daha ağır gürültüler duyduk. Sonra adam vaktin geç olduğuna bakmadan çıktı gitti.

Öğrendik ki Huriye Hanım kendisine bir tokat vuran kocasını ite kaka bir köşeye kıstırmış, ağzına geleni söylemiş.

Olup bitenleri bilmeden, belki de bilerek Huriye Hanım'ı ziyarete gelenler olayı yeni öğrenmiş gibi davranmış ve daha sonra kadına akıl öğretmeye kalkmışlar.

Huriye Hanım yüz göz ağlamaktan şiş, aşağıya, anneme inmiş. Kocasından ayrılmak istediğini, zaten Halil Bey'in de gittiği yerden kendisine telefon ederek, ayrılacağını söylediğini anlatmış.

.nem okumuş, uyanmış bir kadındı. Cahilane olaylara üstüne gitmemesini, bu işi Halil Bey'e bırakmasını söy-

lemis. Kalkıp köyüne, akrabasından kalanların yanına gitmeye kalkan kadına da:

— Bunu yaparsan çok şey kaybedersin, demiş. Evinden çıkma. Eğer ayrılmak gerekirse bırak o adam seni bırakmaya kalksın. Ayrılmaya razı olmaz, nihayet ayrılmak gerekirse para istersin. Apartman dairesi de senin üstünde. Bekle bakalım.

Halil Bey o hırsla, sıcağı sıcağına, ertesi gün bir avukata gitmiş. Karısının kendi yaşantısına ayak uyduramadığını, cahil olduğunu, ayrılmak istediğini söylemiş.

Avukat davayı almış üzerine. Daha sonra Halil bey işi babama anlatmış, babam bu işin kolay olamayacağını söylemiş.

Halil Efendi, son zamanlarda yaşamaya kalktığı kadınla oturmaya ve apartmana gelmeye başladı. Diğer taraftan karısı ile birlikte oğlunu ve kızını aç bırakamazdı. Masraflarını vermeye başladı.

Ailenin durumu iyice sarsılmıştı. Annem kadının tarafını tutmuş, onu mümkün olduğu kadar uyarmıştı.

Halil Bey'in kendisini boşayacağını söylemesine karşılık, Huriye Hanım bir yere gitmeyeceğini, her şeyi yargıçlara anlatacağını söyledi.

Karı koca ayrı yaşadıkları halde çocuklar anneleriyle birlikte oturuyorlardı. Kız okula gidip geliyor, Kenan babasının yazıhanesinde âvâre yaşıyordu.

Babam Halil Efendi'nin duygularını eliştirirken:

— Başı boş kaldı, diyordu. İhtiyar adam ne de olsa oğlunu bazı yönlerde uyarıyor, ağırlığını koyuyordu. Adam bu kontroldan kurtulunca nefsinin isteklerine kapıldı.

Annem, birçok dışarlıklı ve cahil adamın para kazanmada çok başarılı olduklarını ileriye sürdüğü zaman, babam:

— Elbette, dedi. Ama bunların çoğu çekirdekten yetişme kimselerdir. En aşağı tabakada çalışmış, yavaş yavaş yükselmişlerdir. Halil Bey babasının koltuğu arasında büyümüş, hemen hiç çalışmamış, şimdi her şeye tek başına

sahip olunca dünyasını şaşırdı.

Halil Bey, babama karşı da kendisini göstermeye başladığı ve ona amirlik taslamaya başlayınca da babam:

— Çocuklar, dedi. Biz eski hayatımıza döneceğiz. Ben bu şımarık adamla çalışamıyacağım.

Babamı zorlayamazdık. Ne de olsa yaşlı bir adamdı ve Halil Bey'in kahrını çekemezdi.

Bunu konuşurken babam:

— Apartmanın altında boş duran bir dükkân var, dedi. Oraya bir bakkal dükkânı açsam sizler için sakıncalı olur mu?

Annem:

— Benim kibrim, azametim yok, dedi. Mademki gözüne kestiriyorsun, yap bakalım, inşallah başarırsın.

Babam emeklilik ikramiyesini almıştı. Bunu bankaya koyduğu için faizinden faydalanıyorduk. Ama bir bakkal dükkânı açmak milyonlara patlardı. Bunun için babam:

— Önce pek gerekli olan şeyleri bulundururum, diyordu. Paramız arttıkça çeşidi de arttırırız.

Babam en yakın zamanda bu işi yapmaya karar vermişti. Hatta bunu Halil Bey'e anlatmış, adam:

— Desene lâyığını bulacaksın, demişti. Sonra kapıma gelince benden bir şey bekleme.

Semtimizde, özellikle bizim caddenin üzerinde bakkal dükkânı yoktu. Babam sahibi apartmanda bulunan dükkânı ucuzca kiraladı. İlk işimiz tatil günlerinde bu dükkânın içini temizlemek, bazı yerlerini onarmak ve boyamak oldu. Caddeye karşı da genişçe bir camekân yapıldı, babam hemen toptancılarla ilişki kurdu.

Bir hafta içinde dükkânın açılışı tamamlandı. İçeriye pirinç, fasulye, nohut, zeytin, peynir, gibi yiyecek maddeleri geldi. Bunlar dükkânın bir köşesinde kaldı.

Babam Halil Bey'in yazıhanesinden ayrıldı, dükkâna terazinin başına geçti.

İlk günlerde, apartmandakilerden başka gelip alış ve-

riş eden olmadı. Daha sonra yakın komşular gelmeye başladı.

Babam müşteri tutmak için aynı malı başkalarından biraz daha ucuza veriyordu. Aldatması, kötülüğü olmayan bir insandı. Kendisini tanıtması için de bir iki ay geçmesi gerekti.

Biz bu süre içinde epeyce sıkıntı çektik. Bir emekli aylığına kalmıştık. Daha hesaplı, daha sıkıntılı yaşıyorduk. Ama babamın ümidi vardı. Hemen her akşam yeni bir müşteriden söz ediyordu. Bazen toptancılara kadar giderek aldığı bir malı, yaya olarak getiriyordu dükkâna. Bunun için annem kendisine darılıyordu. Bu gibi işleri ben yapmaya başladım.

Okul açıldı. İki kardeş yine öğrenciliğe başladık.

Halil Efendi, kış başında, bir aralık yine çıkmış, kendi köylerine gitmiş. Bunu Kenan'dan öğrendik. Bu haylaz oğlanın anlattığına göre, babası akrabasından olan Kerim Efendi'yi tekrar bulmuş, köylerdeki işleri ona gördürmeye başlamış. Ne çıkarsa yarı yarıya kırışacaklarmış.

Babam bunu duyunca:

— Eh, dedi, bu işin sonu geldi.

Öte yandan, Halil Bey karısı ile arasındaki nikâhı bozmak için dava açmıştı. Kendisi açılıp saçılan, kurnaz bir kadının etkisi altındaydı. Onunla birlikte yaşıyor, onun gösterdiği yolda yürüyordu. Cahil adam bu kadının kendisini sülük gibi emdiğini görmezlikten geliyor, onun gösterdiği yakınlığı kendisine hayranlığına veriyordu.

Halil Efendi iki çocuk anası olan karısını boşamak için dava açmıştı.Kadının bu gibi işlere aklı ermiyordu. Kendisini kandırmaya gelen avukat birkaç yüz bin lira tazminat alarak memleketine gitmesini, yoksa bu parayı da alamıyacağını söylemiş.

Kadıncağız, yana yakıla bize geldi. Babam kendisini teselli etti:

— Huriye Hanım, avukat seni kandırmaya çalışıyor, bu

işi kolayca başaracağını sanıyor.

Kadın iki gözü iki çeşme ağlıyarak:

— Ben Halil Efendi'nin nikâhında gözükmezmişim, dedi.

Babam sordu:

— Belediyeden nikâhınız yok mu?

— Yok, bizim orada hep hoca nikahıyla evlenirler.

— Peki çocukların nüfus kâğıtlarında senin anaları olduğunu belirten yazı yok mu?

— Var.

— Hiç merak etme. Bu adam seni kolayına bırakamaz. Çocuklarının nüfus kâğıtlarını gösterirsin yargıca.

— Benim aklım ermez.

— Sen de bir avukat tut. Hakkını arat.

Babam tanıdığı bir avukata işi anlattı. Adam gelip Huriye Hanım'la görüştü. Davayı üzerine aldı.

O kış, babam dükkânda çalışmış, işi hayli kavramış ve yavaş yavaş satışlarını düzene sokmuştu. Nisbeten iyi mal satıyor ve biraz olsun öteki bakkallardan daha ucuza satış yapıyordu.

Cumartesi günleri babam alış verişe gidiyor, ben dükkânda duruyordum. Babamın bakkal dükkânı açması bize fazla ağır gelmedi. Bir iki ay sıkıntı çektik ama dükkân yararlı olmaya başladı. Satış çeşitleri günden güne artıyordu. Boş duran raflar doldu, camekânın önüne, kapıların içine konan tahıllar, tabaklarla zeytinler, peynirler, daha satılan diğer yiyecek maddeleri sıralanmaya başladı.

Ahmet Cezmi Bey şimdi bakkal Cezmi Efendi olmuştu. Hemen bütün apartman alış verişi bizden yaptığı gibi yakın komşular da bizi birbirlerine tanıtıyor ucuzcu ve dürüst olduğumuzu söylüyorlardı.

Haftalarca evine uğramayan Halil bey karısının bir avukat tuttuğunu görmüş, kendisini bir oturumda ayırtacağını bildiren avukatı da apışıp kalmıştı.

Halil Bey Huriye Hanım'ın nikâhlı karısı olmadığını ileriye sürünce avukat çocukların nüfus kâğıtlarını yargıca gös-

termiş, Halil Bey'in bu mahkeme dolayısiyle zayiinden bir nüfus kâğıdı çıkarttığını, köydeki kayıtlarda evli olduğu yazılı bulunduğunu bildirmiş.

Halil Bey aracı olması için babamı yazıhanesine çağırttı. Cumartesi günü babam gitti. Halil bey Huriye Hanım'a yüzbin lira verebileceğini, mahkemede ayrılığı kabul etmesini teklif etmiş.

Babam adamın bu davranışına kızmış:

— Halil Bey, demiş. Sen para için yüzüne gülen bir kadın için iki çocuk anası karını neden bırakıyorsun?

— Dengi dengine, demiş Halil Bey.

Babam:

— Evet, demiş, şimdi dengini buldun, ama her şey senin istediğin gibi olmaz. Ağır bir tazminat vermeden bu kadını bırakamazsın.

— Bırakacağım, der Halil Bey.

Babam da:

— Bırak da göreyim Hacıağa, demiş. Sen bir batağa doğru gidiyorsun, bu memlekette on parasız kalacaksın. Aklın varsa Huriye Hanım'la barış, onu al, git memleketine, işlerinin başında bulun. Öyle Kerim Efendi ile bu işler yürümez.

— Bana benim işlerimi anlatma.

— Ben senin işlerini düzelttim, yoluna koydum, ama sen gene kendi kafanın bildiğine gidiyorsun.

— Benim aklım bana yeter. Sen kendi işine bak.

— İyi söyledin. Allahaısmarladık.

— Eyi ama o Huriye'ye de söyle, direnip durmasın, yoksa fena ederim.

— Burası Maraş'ın dağ köyü değil Halil Efendi.

— Çıksın oradan, benim evimden.

— Ha, bak orası senin evin değil. Huriye Hanım'ın üstüne tapu alınmıştır. Bu tapu işinde ben de bulundum.

— O zaman öyle gerektiği için ona vermiş göründüm.

— Bu çocuk oyuncağı değil.

— Ben malımı geri almasını bilirim.

— Önce öteki karıya kaptırdığın daire ile eşyayı, paraları, takıları geri almaya bak.

— Hangi karıya?

— O sokaktan aldığın karıya.

— Sen ne biliyorsun?

— Benim gibi seni tanıyanların hepsi biliyor. Bana bak Halil Efendi, paldır küldür gidiyorsun, haberin yok. Bir çatı altında yaşadık, bir süre beraber çalıştık. Bu şehir senin gibi Hacıağaların çoğunu yuttu. Sana son defa söylüyorum, aklını başına al.

— Benim aklım başımda.

— E, benden günah gitti.

Babam Halil Efendi'den böyle ayrılır. Bunları bize anlattığı zaman annem:

— Demek o kadına da bir daire almış, eşya almış, öyle mi? dedi.

— Evet, dedi babam. Ayrıca kadına dünyanın parasını veriyormuş. Almadığı elmas kalmamış. Bunları yazıhanedeki adamı söyledi. Ayrıca anbarda artık mal yokmuş. Bankada da para kalmamış.

— Yazık oldu o kadar paraya?

— Eee, Hanım bu parada belki yetimlerin hakkı vardı. Belki bu paralar hak edilmemişti. İhtiyar adam nasıl olsa idare ediyordu, sonra gözü toktu onun. Bunun gibi hızlı yaşamıyordu.

Huriye Hanım da bizden eksik olmuyordu. Kadın şaşkına dönmüştü. Annemin tavsiyesi ile bir kenara koyduğu paralar tükeniyor, ona baskı yapmak isteyen Halil Efendi artık yiyecek parası, apartmana masraf parası vermiyordu.

Huriye Hanım'ın avukatı babama gelerek durumu görüşmüştü. Babam da Halil Bey'in o orta malı kadına bir daire satın aldığını ve asıl karısına yiyecek parası vermediğini anlattı.

Kendisini kurnaz ve haklı zanneden Halil Efendi artık şaşkına dönmüştü. İki mahkeme arasında kalkıp memleketine gitmesi, işleri yoluna koyması gerekti. Halbuki o yerin-

den kımıldamak istemiyor, kendi kendisine mahkemede neler söyleyeceğini sayıklıyordu.

Huriye Hanım'ın avukatı Halil Bey'in bir metres tuttuğunu, ona para yedirdiğini, ona daire aldığını, kızını, karısını ve oğlunu parasız bıraktığını ileriye sürmüştü.

Mahkemeye gelen kadın, evin kendisine ait olduğunu iddia etmesine karşılık avukat, tapuyu istetmiş ve orada bu tapu üzerinde çok yakında muamele yapıldığı ve kadının kira odalarında yaşıyan bir bar kadını olduğunu belirtmiş.

Halil Efendi bu kadına bağışladığı evi geriye alamıyacaktı, ama onun kendi ailesini aç bırakarak böyle bir kadınla yaşadığı tesbit edilmiş ve hemen kendisine icra yoluyla bir nafaka bağlatılmıştı.

Halil Bey'in geliri ortadan kalkmış gibiydi. Kerim Efendi Maraş'ın köylerinde yapacağını yapmış, artık Halil Bey bağlı olan köylerdeki insanları kandırarak kendisine bağlamıştı.

Halil Bey perişan bir halde çıkıp gitti. Yazıhane bir süre için kapandı. Huriye Hanım kendisinde kalan para ile idareye çalışıyordu.

Bize gelince, o kış babamın dükkân işi gelişmiş ve müşterilerimiz artmıştı. Bir memur karısı iken bir bakkal karısı olmak anneme hiç de ağır gelmemişti. Dükkân artık bizi geçindirecek duruma gelmişti. Babamın öyle borcu da yoktu. Aldığını, parasını vererek alıyordu. Aldığı yiyecek maddelerinin hepsi de kaliteliydi.

Bakkal Cezmi Efendi toptancılar içinde de hatırı sayılan dürüst insanlardan biri oldu.

Huriye Hanım'ın durumunun ne olacağı belli değildi. Bazen babama akıl danışmaya geliyordu. Babam:

— Hiç korkma, diyordu. Bu adamla tekrar anlaşman kolay değil, eğer ayrılırsan daireyi satarsın. En az eline yirmi beş milyon lira geçer. Bunu faize verirsen ayda elini sekizyüzbin lira kadar para geçer. Bir kira evine çıkarsın, istersen kızını da okutursun, kimseye el açmadan yaşarsın.

Bir zamanlar kürkler içinde gezen, azametinden durul-

mayan Huriye Hanım şimdi acı acı düşünüyordu. Kocasının kendisini aldatması ona çok ağır gelmişti. Fakat daha genç sayılacak yaştaydı. Bekâr hayatı yaşamak da istemiyordu.

Çoğu zaman bize yemeğe gelen Huriye Hanım kendisinin küçük bir kasabalı olduğunu anlatıyordu. Halil Efendi köylü bir kimse imiş. Kasabada büyük ticarethaneleri varmış. Huriye Hanım'ı istemişler, almışlar.

Babam bu durum için:

— Köylüleri kötülemek doğru değil, diyordu. Her şehirde, her ilde iyi ve kötü insan çıkabilir. Köylüler biraz sofu insanlardır. Ama onlara kötü laflar kondurmak doğru değildir. İş cehalette. Ne gelirse insanın başına cehaletten gelir. Hamdi Efendi az çok okumuş, müslüman bir adamdı. İşini güzel idare etmiş, birkaç köye sahip olmuş, ama hiçbirisini de aç ve yoksul bırakmamış bir kimse. Halil Efendi'ye gelince, öyle yarımyamalak bir ilkokul tahsili ile insan kolayca ticaret yapamaz. Yapanlar çekirdekten yetişmiş, çalışarak yükselmiş kimselerdir. Bu sonradan görmeler, ellerine para geçince, kendilerini her şeye lâyık kimse olarak görürler. Bir zamanlar böyle, tarlasının ürününü satarak, paraları koynuna koyup İstanbul'a gelen zavallı köylüler görüldü. Bizim kurnaz serseriler bunları dolandırdılar, paralarını çektiler. Camileri, meydanlardaki saatleri satmaya kalktılar. Zavallılar da çoğu kez kandı.

Babam bunlardan birkaçını Huriye Hanım'a anlattı, hem güldük, hem de paranın, bazı insanları ne hale getirdiğini konuşarak hallerine acıdık.

Günler geçti, tekrar yaza çıktık. Kardeşim, ben, bir de Huriye Hanım'ın kızı okula gidiyor, okuyorduk. Babası ortada olmadığı için Kenan serseri bir hayat yaşıyor, uygunsuz kimselerle düşüp kalkıyor, bazen daireye hiç gelmiyor, bazen yemek yemek veya dinlenmek için geliyordu.

Birkaç ay geçmiş, Huriye Hanım'ın apartman borcu birikmişti. Babam onun yiyecek masrafını idare ediyordu.

Nisan ayındaydık. Bir cumartesi günü Halil Bey dük-

kâna geldi. Adamın başında bir kasket vardı. Elbisesi hayli yıpranmıştı. Gömleği, yakası kir içindeydi ve son zamanlarda takmayı âdet ettiği kravatı da boynunda yoktu. Dükkândan içeriye girince elini göğsüne koyarak selâm verdi. Babam da kendisine aynı şekilde karşılık verdi:

— Aleykümselam, buyurun, dedi.

İkisi de dargın ayrılmışlardı. Fakat babam okumuş, yazmış, terbiyeli bir insandı. Hiçbir zaman nezaketini bırakmazdı. Halil Efendiye oturması için bir sandalye verdik.

Adam yorgun ve kederli görünüyordu. Günlerdir sakal tıraşı olmadığı anlaşılıyordu. Kasketinin kenarından görünen saçlarında da aklar artmıştı.

Babam kendisine sigara ikram etti:

— Kahve içer misin? dedi.

— Yok, dedi Halil Efendi. Ben sana akıl danışmaya geldim.

— Buyur bakalım, elden geleni yaparız.

Halil Efendi bir hayli düşündükten sonra:

— Bana bak komşu, dedi. Az çok biribirimize hakkımız geçti. Sen benim yanımda çalıştın, işlerime baktın.

Halil Efendi içini çekti, devam edip:

— Eyiydi, dedi. Akıllı adamdın, işleri yoluna koydun. Gelgelelim ben seni dinlemedim, senin koyduğun yolda gitmedim. Kendi cahil kafama göre işleri idareye kalktım. Araya kötü bir karı girdi.

Halil Efendi başını iki tarafa salladı:

— Sen bana dedindi, dedi. Bu sokak karılarından hayır gelmez, seni perişan ederler dedindi. Ama ben dinlemedim. Herkes aklını pazara vermiş, sonra gene gitmiş kendi aklını beyenip almış. Ben de böyle ettim.

Babam dinliyordu. Ben de dükkânda bazı işlere bakıyor, kulak misafiri oluyordum. Babam:

— Köylerdeki işler nasıl oldu? dedi.

— Sorma, dedi Halil Efendi. O Kerim olacak herif köylünün çoğunu kandırmış, kendi tarafına çelmiş. Önden para vermiş, adamları bağlamış kendisine. Dışarıda kala kala

dört köy kalmış, bunlar babamın hatırını sayan kimselerdir. Bizim de orada pamuk tarlamız, zeytinliğimiz filan var. Bunların tapusu bizde olduğu için Kerim'in eline geçmemiş.

Babam:

— Ne kurtarabildinse onunla yetin, dedi. Ama hiçbir zaman da köylünün hakkını yeme.

— Öyle edeceğim, dedi Halil Efendi. Anlaştım adamlarla.

— Kerim Efendi'nin ele geçirdiği köyler ne olacak?

— Onlardan hayır yok gayri. Kerim benden aldığı paralarla bu adamları bağlamış kendisine. Söylendim, çıkıştım, adamlar: "Eyi dersin, dediler. Kerim'in bize önden verdiği parayı ver bize, kendisine geri verelim, sana çalışalım," Eyi. Eyi ama nerde bende para.

Halil Efendi dişlerini sıktı:

— Ben bunlara yanmıyorum, dedi. Ben kendi kendime ettim komşu. Kendi kendime ettim. Ben aslan gibi karıyı bırakıp elin sokak yosmasına para kaptırdım, laflarına inandım, bana tutkun sandım. Allahın belâsı karı bana değil, benim paralarıma tutkunmuş.

— Peki, ne oldu?

— Ne olacak evvelki gün kalktım geldim, kapıya dayandım. Hiç bilmediğim bir adam çıktı karşıma. "Sen kimsin, burada ne ararsın?" dedim. O da bana: "Sen kimsin? dedi. Neye geldin kapıya?" "Burası benim evim," dedim. Adam yüzüme bakî! baktı: "Sen alay etme benimle Hacıağa," dedi. "Seni aldatmışlar. Burası Gülnaz adındaki kadının evi. O da eşyasını alıp buradan çıktı, evi de bana kiraya verdi. İşte konturatı da burada."

Halil Efendi dişlerini gıcırdatıyordu:

— Adam bana konturatı da gösterdi. Aylığını yüz bin liradan kiraya vermiş o karı.

Halil Bey'in durumu gülünçtü. Hep kendini beyenmenin. kafasızlığın ve cehaletin cezasın; çekiyordu. Babam onu iyice dinledikten sonra:

— Mademki o daireyi o kadının üstüne vermişsin, hiç

uğraşma, alamazsın, dedi. Ne eşyanı geri alabilirsin, ne de aldığın hediyeleri.

Halil Bey:

— Bu ne biçim memleket? dedi.

Babam:

— Memleketin suçu yok, dedi. Yasalar her yerde birdir. Senin köyünde de olsa böyle bir hediyeyi geri alamazdın.

— Bilseydim varıp gelmezdim bu memlekete.

— Gelmekle bir şey kaybetmezdin. Baban geldi de ne oldu? Adam son zamanlannda cami cami gezdi, namaz kıldı, kimseye bir zararı olmadı. Hatta ölürken sana dürüst olmanı, köylüye baskı yapmamanı istedi. Ama sen dinlemedin babanı. Bütün paralar sana kalınca dünyanı şaşırdın.

Halil Efendi:

— Bana bak komşu, dedi, sen gayri heni kötülemeyi bırak da bu işlerin bir çaresine bak.

— Sen batırmışsın malını, ben ne yapayım?

—- Seninle varıp köylere gidelim. Senin oğlun dükkâna bakar. Bir iki haftada döneriz.

— Ben her şeyi düzeltmiştim, sen kendi havana daldın, bana da yol verdin, şimdi gelmişsin kapıma. Ben ne yapabilirim?

— Sen akıllı adamsın, bir ucunu kulpunu bulursun.

— Benim yollara verecek param yok.

— Ben bütün masrafını çekerim. Hele sen biyol şu işleri yoluna koy. Ne istersen veririm.

— Benim parada gözüm yok Halil Bey.

— Beni böyle ortada bırakma.

—- Oğlumun okulu var. Bir iki haftaya kadar bitecek. Hele o zaman olsun, gene görüşürüz.

— Beni atlatma Cezmi Bey, ocağına düştüm. Huriye ye de söyle benim halimi. Ben gayri davadan vazgeçtim.

— Sen vazgeçtin ama dava da açtın. İlle benden ayrılsın diyordun. Kadın kabul ederse yargıç hemen sizleri ayırır. Üstelik sen "Huriye benim nikâhlım değil" demedin mi

mahkemede.

Halil Bey başını sallayıp duruyordu:

— Canım bir işdir oldu. Bilemedim böyle olacağını.

— Sana en büyük fenalığı akraban olan o Kerim Efendi yaptı.

— Yaptıysa ne olacak? Allah da onu bildiği gibi etsin. Bu memlekette sizler taşralı der durursunuz. Bütün akıllı adamlar bu İstanbul'dan mı çıkar!

Babam:

— Halil Efendi, dedi. Taşralı demek dışarıdan gelme demektir. Hangi memlekette, hangi kentte olursan ol, komşu kentlerden gelenlere taşralı dersin. Yani o kentin yerlisi değildir. En akıllı adamların İstanbul'dan çıktığı da doğru değildir. Bu memleketin başına geçmiş nice büyük adam vardır ki bütün yurdu çekip çevirmiştir. İnsanlar doğdukları kentleövünürler.Adlarınınyanınacizgiliforum.comdoğduklarıkentinadını da takarlar. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, Köprülü Fazıl Mehmet Paşa gibi nice büyük adamlar başka başka kentlerden, hatta küçük kasabalardan çıkmışlardır. İş doğduğun şehirde değildir. İş insanın okuyup yazmasında, iyi yetişmesindedir.

— He, doğru dirsin. Askerlikte de erler memleket memleket ayrılır, biribirlerini tutarlar. Maraşlılar, Samsunlular, Bursalılar hep biribirlerini korurlar. Bizim orada da iyi müslüman adam çıkar.

— Köylülerin biraz kaba sofu olduklarını bilirim. Yalnız kimseyi küçük görmemek gereklidir.

— Biz laf dinlemedik, bulduk başımızın belâsını. Bir kötü karı beni soyup parasız bıraktı. Onun yüzünden bunca yıllık karımı başımdan atmaya kalktım. Ne yapar şimdi bizim karı?

Babam:

— Ne yapsın zavallı, dedi. Bir iki bileziği vardı, sattı, onunla geçinmeye çalışıyor. Apartmana da borçlandı.

— Hele köye varıp gelelim, bu işleri tüm düzeltiriz. Benim davadan vazgeçtiğimi diyiver Höriye'ye.

— Sen vazgeçtin ama bakalım o vazgeçecek mi?

— Çocuklarımın anasıdır, bunca yıllık karım benim. Başıma bir iş geldiyse beni bırakması mı gerekir?

— Ben bir kere söylerim kedisine. Oğlan ne yapıyor?

— Ne yapacak, serseri oldu bu kentte.

— Peki, şimdi nerede barınıyorsun?

— Nerede olacak, yazıhanede, perişan oldum çıktım.

Halil Bey çıktı gitti. Babam o akşam için Huriye Hanım'la kızını yemeğe çağırdı. Kadın epeyce üzgündü. Yemekten sonra babam:

— Huriye Hanım, dedi. Halil Efendi davadan vazgeçmiş, seninle barışmak istiyor.

Huriye Hanım:

— Beni nidecek, dedi. Yeni bir karı bulmuş ya?

—- Huriye Hanım, o kötü kadın eşyayı alıp evden çıkıp gitmiş, evi de bir kimseye kiraya vermiş.

Huriye Hanım:

— Oh olsun o adama! dedi.

Babam biraz sabırlı ve ihtiyatlıydı:

— Cehalet işte, dedi. Cahil olduğu için onu kandırdılar. Nihayet senin memleketlindir, çocuklarının babasıdır. Bir sürçen atın başını kesmezler.

Huriye Hanım:

— Gayri aramıza öyle kötü bir kadın girdikten sonra biribirimizin yüzüne nasıl bakarız! dedi.

— İyi düşün, dedi babam. Bir aralık sen de dünyanı şaşırdım durmadan viski içiyordun, birtakım kadınları başına toplayıp kumar oynuyordun. Bu iş böyle sürüp gitseydi, senin de sonun çok kötü olurdu.

Kadın başını önüne eğmiş, düşünüyordu. Babam:

— Huriye Hanım, dedi. Sen müslüman bir kadındın, cahil bir kadınsın. Şu televizyonun karşısında oturmazdın. Orada görünen adamların seni gördüklerini sanır, başını örter, kapanır, sıkılırdın.

Huriye Hanım:

— Ne bilirdim ben, dedi. Beni kasabadan aldılar, köye

götürdüler, böyle televizyon, radyo filan yoktu. Köylerden birinde otururduk, ben de köylü bir kadın gibi çalışırdım. Biraz okudumsa, onu da babamın yanındayken okudum. Buraya geldiğimiz zaman yerde yemek yiyorduk. Bizim evimizde çatal yoktu. Ekmeği kesmek günah sayılırdı, onu elimizle böler, kopartırdık.

Kadın gelişindeki bilgisizliği çok iyi hatırlıyordu:

— Adamlar geldi, evi döşediler. Hiç bilmediğim eşya geldi. Ben bunlara el vurmaya korkardım. Allah razı olsun, Kerime ablam bana bu yeni araçların nasıl işlediğini öğretti. İnanır mısınız, bizim köyde ütü yoktu. Ütüyü ne edecektik! Çamaşırı yıkarsın, kurutursun, devşirir kaldırırsın. Baktın çokça buruşmuş, elinle çekiştirirsin. Elektrik kasabada da vardı. Ama köyde görmemiştim. Buraya gelince ışıkları yaktık. Söndürmesini bilemedim, ablama seslenmiştim.

Babam:

— Sen nasıl bu kente gelince şaşkınlığa uğramışsan, Halil Efendi de öyle şaşırıp kaldı. Onun yoluna çıktılar, onu aldattılar. Çocuklarının babası olan bu adamı yüzüstü bırakma Huriye Hanım.

Huriye Hanım başını eğmişti. Zavallı kadın belki kocasını seviyordu, ona alışmıştı. Şimdi yalnız kalmıştı, âvâre olmuştu.

—- Beni istemeyen adamı ben nideyim! dedi.

Babam:

— Halil Efendi seninle barışmak istiyor, dedi.

— Ağabey, sen bana dimezmiydin ki bu adamdan sana hayır gelmez diye.

— Öyle derdim, dedi babam. Fakat sen genç sayılan bir kadınsın. Sana bir hayat arkadaşı lâzım. Zaten aranızda bir nikâh var. Eğer barışırsan burada bir de belediye nikâhı yaptır.

— Neye yarar ki?

— Sağlam olur.

Huriye Hanım belki de bu barışmaya dünden razı idi. Ama dili varıp da söyleyemiyordu. Sonra kocasının kendi-

sine dönmesine biraz da sevinmişti.

Hemen hemen bütün gününü bizim dairede geçiren kadına annem de biraz öğüt verdi. Biz de onların barışmasının iyi olacağına inanıyorduk.

Okul tatile girdi. Ben de artık on beş yaşımdaydım ve liseye başlamıştım. Babam dükkânı bana bıraktı. Tatilde olduğum için satışa bakacaktım. Babam da Halil Bey'le birlikte alacak toplamak için köye gitti.

Benim bakkallık yapmak hiç aklıma gelmemişti. Böyle bir şeyi hiçbir zaman istemezdim. Fakat geçinmek için babam bu yaşından sonra, Cezmi Bey'ken Bakkal Cezmi Efendi olmuştu. Böyle oldu ama daha rahat geçinmeye, istediğimiz yemeye, istediğimizi giymeye başladık. Üstelik kimseye borcumuz yoktu. Fazla olarak bizden veresiye alış veriş edenlerden paramız toplanıyordu.

Sabahleyin erkenden dükkâna iniyor, kepenkleri kaldırıyordum. Kardeşim Sevil bana kahvaltı getiriyordu. Tezgâhın üstünde bu kahvaltıyı yerken Sevil:

— Ağabey, diyordu. Bir kilo pirinç, iki paket yağ, bir kilo tuz, iki kilo şeker, altı tane de yumurta ver. İki paket de un lâzım. Huriye Hanım börek yapacak.

Kardeşimin istediklerini veriyor, ve verdiklerimi bir köşeye yazıyordum. Eve verdiğimiz yiyeceklerin parasını eve ayırdığımız günlük kârdan çıkartıyorduk.

Ben kahvaltı ederken müşteri gelmeye başlıyordu. Çok defa çayım soğur, tereyağlı ekmeğimi veya rafadan yumurtamı yemeyi unuturdum.

Gelenler beklemeyi hiç sevmiyorlardı:

— Celil, bana bir kilo dermason fasulyesi ver. Biraz çabuk ol, işe yetişeceğim.

Bir başkası:

— Celil, elini biraz çabuk tut, diyordu. İki paket yağ ile bir poşet çamfıstığı ver. Bir kilo da irmik.

— Şeker lâzım değil mi?

— Helva şekersiz yapılır mı be Celil?

— Söylemediniz de.

— Doğru söylemedim. Akılsız başın zahmetini ayak çeker derler. Eve kadar gidip tekrar gelecektim.

— Teyzem sigara istemiyor mu?

— İstemez olur mu be kardeşim. Bir kutu da kibrit.

Ben aldıklarını tartarken iki taraflı teraziye dikkatle bakıyorlardı. Bazısı parayı hemen verir, bazısı da veresiye defterine yazdırırdı.

Kim veresiye almışsa, deftere onun adını ve o günün tarihini yazmayı unutmuyordum. Alanın kendisine de söylerdim bunu.

Bazı komşular:

— Celil diyorlardı. Sen okuyup da ne yapacaksın. Baban yaşlı bir adam. dükkânda sen çalış. Babanın eli biraz ağır. Bir saat bekletiyor adamı.

— Eee, diyordum. Otuz yıllık memur adam. Artık emekliye ayrıldı. Benim yaşım ne ki! Elbette babamdan daha hızlıyım. Ama lisedeyim artık, şurda üç sene var. Okulu bırakmak olur mu?

— Bizimkiler okula gitmesem diye yapmadıklarını komazlar. Sen maşallah çalışıyorsun

— Okumak her şeyden evvel gelir.

— Peki, sen ne olacaksın?

— Liseden sonra ya ticaret okuluna ya da tıbba filan girerim.

— Baban o zamana kadar çalışabilir mi?

— İnşallah çalışır.

— İnsanın memur filan olup da sonradan bakkallığa başlaması biraz sıkıcı olmuyor mu?

Sağa sola borçlanmak daha mı iyi? Babam nasıl olsa emekli oldu. Biraz para verdiler. Çarçur edeceğine bu dükkânı açtı.

— Baban o para ile mi açtı bu dükkânı? Halbuki bize Halil Efendi'den sermaye aldı diyorlar.

— Kim söylerse yanlış biliyor. Babam Halil Efendi'nin işlerini düzeltmek için çalıştı, ama adam cahil, kendi bildiğine gitti, yine her şeyi kaybetti.

— Peki baban ne diye onunla gitti?

— Babam işten, kanundan anlar. Halil Efendi çok istedi, babam da dükkânı bana bırakıp gitti.

— Baban onun işini bedava mı yapacak?

— Orasını bilmem. Elbette yol parasını, oradaki masrafı kendisi çekecek.

— Halbuki Huriye Hanım öyle söylemiyor. Dükkânı açmak için Halil Bey babana para vermiş.

— Siz bu dükkânın açılışını bilirsiniz, İki çuval patates, bir çuval soğan, iki sepet yumurta, yarım çuval pirinç filan vardı. Hepsi hepsi dükkânın bir köşesinde kalıyordu. Biz bu dükkânı işletmeye çalışırken Halil Bey bar kadınlarına para yediriyordu.

— Ama karısı öyle söylemiyor!

— Biz onların nasıl cahil insanlar olduklarını biliriz. İsteyen istediğini söylesin.

Gelenler benim ağzımdan laf almaya çalışıyorlardı. Bütün kış çok sıkıntı çektiğimizi, birçok şeyden yoksun kalarak dükkânı tutturmaya çalıştığımızı herkes biliyordu.

Huriye Hanım kocasının kendisine ihanet ettiğini, bir bar kadınına bir daire aldığını, dayayıp döşediğini, onunla evlenmeye kalktığını söylemiyor, her şeyin yalan olduğunu, bunları kendilerini çekemeyenlerin ortaya çıkardığını anlatıyordu.

Komşular onunla alay ediyorlardı:

— Celil, Huriye'nin televizyon açıldığı zaman odaya başını örtmeden arkasına bir şey giymeden gelmediği sahi mi?

— O zaman öyleydi, diyordum. Hatta odada konuşmaktan çekinir, televizyondaki insanların konuşulanları işiteceğini sanırdı.

— Böyle olmadığını nasıl anlatabildiniz?

— Anlatmadık ki. Siz bu işin nasıl olduğunu biliyor musunuz?

— Hangi işin?

Müşteri şaşalıyor yüzüme bakıyordu. Televizyonun nasıl çalıştığını, o görüntülerin nasıl ekrana yansıdığını soruyordum. Tabii bunu bana anlatacak bilgileri yoktu.

Hiçbir yerden resim alınıp da bir başka yere yollanabilir mi? Arada ne tel var, ne de başka bir araç?

— Peki, sen televizyonun nasıl çalıştığını biliyor musun?

— Az çok biliyorum, diyordum.

Anlatmaya çalışıyordum, fakat anlıyan kim! Benimle konuşan ya çocuk, ya okuyup yazması olmayan bir kadın, ya da hizmetçi.

Bunlar dedikodudan başka bir şey bilmezler.

Komşulardan birisi gelip soruyor bana:

— Celil, oğlum, baban Halil Bey'le Huriye Hanım'ı barıştıracak mı?

— Halil Bey bunu çok istiyor.

— Peki öteki kadın ne oldu?

— Ne olacak, Halil Bey'in elinden daireyi aldı, eşyayı da aldığı gibi bir kamyona yükledi, daireyi de kiraya verip kaçtı.

— Allahını seversen doğru söyle!

— Doğrusu bu işte.

— Huriye Hanım barışmak istemiyormuş, bize öyle diyor.

— Babam işleri düzeltsin, geldikleri zaman ne olacağını görürüz.

~ — Halil Bey yalvarıyormuş da Huriye Hanım istemiyormuş.

— Onlar köylerinde ortakla yaşamaya alışmışlar. Ne olacağını ben bilemem.

— Bana bak Celil, bir gün sana televizyonu açtırmış, içindeki adamların nereye saklandığını görmek istemiş, doğru mu?

— Evet. Televizyonun arka kapağını kaldırdım. Huriye Hanım korka korka gelip baktı. Bana o zaman bu adamların nereye kaçtıklarını sormuştu. .

— Bu cahil kadın sosyete kadınları İle Kumar oynamayı, viski içmeyi biliyordu ama, öyle değil mi?

— Evet. Ne yapsın kadın. İstanbul onun da başına vurdu.

— Taşralılar hep böyledir.

— Bize kalırsa hiç de öyle değil. Anadolu'da, Rumelinde ne kadar il varsa onun kötü adamı, açıkgöz adamı, kalkar İstanbul'a gelir. Burası kent değil, memleketin oteli. Zaten şöyle arasanız İstanbul'un yerlisini bulamazsınız?

— A, biz doğma büyüme İstanbul'luyuz.

— Biz de öyleyiz. Ana babanız, dedeniz nereliydi? İnsanlar nerede iş tutarlarsa orada yaşıyorlar. Ufak kentlerde kötüler kolay barınamıyor. Onun için, büyük kentlere kaçıyorlar. Yoksa illerin hiç suçu yok. Büyük adamlar her ilden, hatta her ilçeden, bucaktan çıkar.

— Bu komşularınız için ne diyorsun?

— Ben köylerini bilmem. Yalnız babam orada birçok müslümanın bulunduğunu, biraz kaba sofu olduklarını söylüyor. Fakat hemen hepsi dürüst ve çalışkan insanlarmış.

Dükkânda boş kaldığım zaman, ya kapının önüne bir iskemle atarak sokağı seyrediyor, ya da elime bir kitap alarak okuyordum.

Günler böyle geçerken, annem bir akşam bana:

— Bugün Huriye Hanım'a çıktım, dedi. Mutfağın yanında küçük bir oda var ya, orasını ofis olarak yapmışlar. Ama Huriye Hanım orayı depo olarak kullanıyor. İçinde neler var bir görsen!

— Neler var? diye sordum.

Annem anlatıyordu:

— İlk zamanlarda çamaşır yıkadıkları tahtadan bir tekne var ya, o öyle duruyor. Onu ne yapacağını sordum. Köyde çok değeri varmış bu ağaçtan teknenin. Ancak ağa evlerinde bulunabilirmiş. Bilmem hangi ağaçtan oyarlarmış. Ayrıca ekmek yaptıkları zaman hamuru bunun içinde mayalanmaya bırakırlarmış. Yani hem çamaşır işinde kullanıyorlar, hem de hamur teknesi yapıyorlar.

Annem anlatıyordu:

— Bir de düzgün taş var. Bunu ne yapacağını sordum. Üstünde çamaşır yıkarlarmış. Çamaşırı oraya koyar, ıslatır tokaçla vururlarmış. Köylüler çoğu zaman kil kullanırlarmış ama Halil Efendi'nin evinde sabun bulunurmuş. Tabii ağa evi. Duvarlarda çobanların giydiğine benzer dövme keçeden bir gocuk asılı. Bunu niye sakladıklarını sordum. Büyük kışlarda köyden köye giderken bunu giyerlermiş. Sonra gelirken getirdikleri beş on tane tahta kaşık, iki tane de boynuzdan yapma kemik kaşık var. Bu arada bir yığın, kimi delik, kimi yepyeni yün çorap. Ayrıca kadınların da giydiği paçalı donlar. Bunların paçası ayaklarına kadar uzun.

Annem bunu anlatırken Sevil:

— Huriye Hanım'ı bu kılıkta görmeliydi, dedi.

— Gülüştük. Annem:

— Şimdi öyle mi? dedi. Geçen gün bana gömlekle göründü. Hani doğruyu söylemek gerekirse, güzellik yalnız büyük şehirlere vergi değil. Kadın hakikaten güzel. Levent gibi derler ya. İşte öyle. Ne fazla eti var, ne yağı. Kollar, bacaklar balmumu gibi. Zaten fazla güneş görmemiş. Bana böyle görünürken, televizyonu kapattı.

— Neden? diye sorduk.

— Televizyondaki erkekler kendisini görürmüş.

İki kardeş gülüyorduk. Annem de gülmeye başladı. Sonra:

— Celil, dedi. Hakikaten insan ekranda koskoca adamların kendisine baktığını görüyor, konuştuğunu işitiyor. İnsanın içine bir kuşku giriyor. Acaba bu görünen kimseler bizleri de görüyor mu diye!

— Kuşkulanmada haklısın anne, dedim. İnsan bazen ekrandan çekiniyor. Ama düşünmeli ki verici istasyon ancak oradaki filmlerde olan görüntüleri bize aktarıyor. Daha ileride, bizde de karşılıklı görüntünün ekrana geldiği telefonlar bulunacak. Kiminle konuşuyorsak onu karşımızda göreceğiz.

Babamın gidişinin haftasında bir mektup aldık. Adam-

cağız bu mektupta şöyle yazıyordu:

"Kerime Hanım, buraya geldik, önce tapuya uğradık. Oradan Halil Efendi'nin köyüne gittik. Köyde işlerine bakan kâhyası hayli açıkgöz adam. Kendi köyünde olanları toparlamış, işleri yoluna koymuş, öteki köyleri de dolaşmış. Kerim Efendi'nin rahat durmadığını, köylülere baskı yaptığını anlatıyor."

"Onu da yanımıza alarak atlara bindik, dört köyü tek tek dolaştık. Halil Efendi benim sözüme uyarak hepsine çok yumuşak muamele etti, hatırlarını sordu, sağlıkları ile ilgilendi, para da verdi."

"Bu adamları çalıştırmak biraz güç. Hallerinden anlamak, sıkıntılarını, yaşantılarını düşünmek lâzım. Ben hepsini bir bir çağırdım, büyüklerinin hatırını sordum, çocuklarını okşadım. Bize anlattıkları güçlükleri dikkatle dinledim. Halil Efendi işi bana bıraktı. Çoğunun derdine çare aradık, eksiklerini yerine koymaya çalıştık."

"Her köyde işler kolay olmuyor. İnsan işin başında bulunmazsa olup biteni anlıyamaz. Bu nedenle Halil Efendi sık sık köylere gelecek, dolaşacak."

"Köyde Huriye Hanım'ın teyzesi olan kadının evine gittik. Bize Huriye Hanım'ı ve çocukları sordu. Yalnız kalmış bir kadın, fakat biraz geçim geliri var, başını sokacak bir de evi var. Bize çok ikram etti."

"Köylülerle bağlantı yapmak için noterle görüşüyoruz. İş biraz daha uzayacak ama dört beş köyü kurtarmamız mümkün olacak. Halil Efendi eski varlığını bulamaz ama yine kendisine para ve köylerde çıkan ürünler gönderilecek. Bunun için de bir de kamyoncu ile pazarlığa giriştik."

"Halil Efendi hep Huriye Hanım'ı konuşmak istiyor. Ben biraz ağırdan alıyorum. Ama adam kadının köyde kendisine ve babasına nasıl baktığını, nasıl çalışkan bir kadın olduğunu anlatıp duruyor."

"Artık İstanbul'a döndüğümüz zaman Halil Efendi'yi kendi dairesine getireceğim. Huriye Hanım buna göre kendisini hazırlasın. Ben gelmeden önce telgraf çekerim."

Annem bu mektubu ve mektubun sonunda Huriye Hanım'a da olan selâmı okudu. Kadın epeyce kızardı ve:

— Ne diyeyim abla, dedi, bunca yıllık erkeğim. Onun bir suçu yok. Kötü karılar onun yoluna çıktı, yüzüne güldü, parasını çektiler. Adam cahil, şeytana uydu işte.

Sonra, bize köydeki yaşantıyı anlatıyordu:

— Anası vardı, eyi kadındı. Beni hoş tutardı. Rahmetli olunca babasına da Halil Efendi'ye de ben baktım. Kapımızda adam dururdu, ama evin içinde benden başka kadın bulunmazdı. Komşu evlerde bir adamın iki, üç karısı olurdu. Bunlar akraba gibi geçinir, en yaşlılarının hatırını sayarlardı. Sonra adamlar kızdı mı hiç bakmaz, karılarından birini döverlerdi.

Huriye Hanım:

— Köy yeri, diyordu. Baba oğul, ata çıkıp giderlerdi. Ben onların çamaşırlarını yıkar, aşlarını pişirir, döşeklerini sererdim. Bizde çokluk çay olmazdı. Sabahları erkekler işe varacakları zaman çorba içerlerdi. Ben bir yoğurtlu çorba yapardım ki Hamdi Baba çok beyenirdi. Bizde kahve çokluk bulunmaz. Ama şehre inip çıktıkları için alışmışlar. Köye de kahve alıp getirirlerdi. Babalığım bana seslenirdi: Gelin gizim, hele bi kayfe yap. Hemen kahveyi pişirir, ayağına götürürdüm. Bir de tütünden sigara sarar kahveyle birlikte içerdi.

Huriye Hanım köydeki yoksul ve ilkel hayatını anlatırken:

— Eh, diyordu. Çok yorgunluk olurdu, ama ben orada erkeğime sahiptim. Başıma ortak getirmemişti. Yatağımı başka karılarla paylaşmamıştım. Döner dolaşır, bana gelirdi. Buraya geldik, adamın gözü açıldı.

Annem konuşmanın burasında:

— Büsbütün adama suç yükleme, dedi. Sen de kendini şaşırdın. Geldiğin zaman burnunun ucunu bürgüden çıkarmaya korkardın. Aradan çok geçmeden de para kokusu duyan o kadınlar senin çevreni kuşattılar. Kumar oynamasını, viski içmesini öğrendin. Bu böyle sürüp gitseydi belki

karşına çıkacak başka bir adama da kanardın.

Huriye Hanım:

— Beni kötü bellemişsin abla, dedi.

Annem:

— Ben olanı söylüyorum, dedi. Seni o içkici, kumarbaz kadınlardan kurtarmak için daireye çıktığım zaman, kapıcının karısı ile beni kapıdan çevirdin. Seninle görüşmek için önceden randevu almalıymışım.

Huriye Hanım:

— Görmemişim, bilmemişim, diyordu. Zenginlerin âdetidir, diye bana içki içirirlerdi. Zenginlerin oyunudur diye kâğıt oynatırlardı. Hani beni bir komşuyu yoklamak için akıl hastanesine götürmüştün. O zaman o hastayı görünce gözüm korktu. Bana gelen kadınların arasında biri vardı, arada bir bacağına bir iğne daldırır, bir şeyler yapardı. Bunu yapmayınca duramazmış.

Annem:

— Yakayı kurtardığına şükret, dedi. Senin de böyle zehirlere alışman çok kolaydı. Zaten, az paranı yemediler.

Huriye Hanım:

— Orasını sorma, dedi. Altınlarım vardı, onları da yitirdim. Adam bana para vermez oldu. Başladık çekişmeye. Kendisi havalanmış, başını almış gidiyordu, ama bana izin yok.

Hamide, kardeşim Sevil kadardı. Onunla birlikte ortaokula gidiyordu. Kız pek köylü tipli değildi. Anasına çekmişti. Gittikçe boylanıyor, iriliyor, kilo alıyordu, ama kafası da çalışmaya başlamıştı. Sevil onu çalıştırıyor, derslerini hazırlamasına yardım ediyordu.

Kenan'a gelince, babası köye gidince eve gelmeye başlamıştı. Çok perişan bir hali vardı. Sigara içiyordu, durmadan annesinden para istiyordu. Fakat kadın apartmana olan borçlarını bile veremediklerini söylüyordu.

Elinde avucunda bir şey kalmamıştı. Satılacak takısı da yoktu. Bizden yiyeceklerini veresiye alıyorlardı. Kenan benden bir yas kadar daha büyüktü. O da on altı yaşını bitiri-

yordu. Bıyıkları çıkmaya başlamış, üzerindeki elbisesi yıpranmış ve kısalmıştı. Ayağındaki ayakkabılar paralandığı için evde bulunan babasının ayakkabısını giyiyordu ki bu da kendisine biraz büyük geliyordu.

Bazen, bana, dükkâna geliyordu. Onun paraya olan ihtiyacını bildiğim için dükkânı boş bırakmıyordum. Annesi onun bazı küçük eşyayı alıp götürdüğünü ve sattığını söylemişti.

Kent hayatı bu köylü delikanlısını da bozmuştu. Kimbilir nelere alışmıştı ki tepemizde bazen gürültüler oluyor, ana oğul kavga ediyorlardı. Huriye Hanım güçlü kuvvetli bir kadındı. Oğlu fazla ileriye gittiği zaman onu kapıdan atmaya gücü yetiyordu.

Onların çekişmelerini bize Hamide anlatıyordu. Tabii kız anasının tarafını tutuyordu. Bir iki defa Kenan'ın düşüp kalktığı serseri tipli gençler apartmana geldiler. Sonunda Huriye Hanım onları içeriye almadı ve oğluna da tembih etti. Böyle giderse daireye sokmayacaktı.

Huriye Hanım'ın tuttuğu avukat, davadan vazgeçildiği için, yaptığı masrafı istedi. Annem, evde bulunan paradan bir miktar vererek bu avukatı kapıdan savdı.

Huriye Hanım yavaş yavaş kocasıyla barışma yoluna giriyordu. Evde, yatak odalarından kızını çıkartmıştı. Bir süredir odada, Hamide ile birlikte yatıyordu.

Sonra, kadın, ara sıra aynanın karşısına geçiyor, kendisini kontrol ediyor, hayli muntazam olan dişlerini fırçalıyor, annemin aldırdığı inciyi boynuna takıyordu.

Bunca zaman birlikte yaşadıkları halde, Huriye Hanım'ın kocasının ne kazandığından, ayda eline ne geçtiğinden haberi yoktu. Hiç hesap bilmiyordu. Babam kendisine Halil Efendi'den ayrılırsa daireyi satıp parasını bankaya koymasını ve faizi ile geçinmesini söylediği ve bunun nasıl olacağını anlatmaya çalıştığı zaman:

— Olur mu ki, demişti. Banka parayı geri vermezse bana.

Faizin ne olduğunu bilmiyordu, Bazı yönlerde kafası hiç

çalışmamıştı. Fakat kendisine anlatılırsa aklına yatıyor ve yavaş yavaş durumu kavrıyordu. Ama artık apartman dairesini satmayı düşünmüyordu. Kocası durumunu düzeltecek, İstanbul'a gelecekti. Az çok gelirleri olunca eskisi gibi yaşıyacaklardı.

Kadının kocasının suçunu bağışlamasını veya onun suçlu olduğuna inanmamasını annem anlayışla karşılıyordu. Kocasını kötülemekte bir anlam yoktu. Onlar biribirlerine denk insanlardı.

Yalnız kadın, şimdi, kocasıyla yeniden karşılaşmakta garip bir utanç, bir çekingenlik duyuyordu. Sanki bir genç kızdı da kendisiyle evleneceği bir adamla karşılaşıyordu.

Okulların açılmasına bir hafta vardı, babam telgrafla geleceklerini haber verdi. O akşam yemeğine yolcuları bekliyorduk.

Annem mükemmel bir yemek hazırlamıştı. Baş yemek olarak yolcular için Huriye Hanım yoğurtlu çorbayı pişirmişti. Bizim dairede yemek yenecekti. Huriye Hanım mükemmel bir kıyafete girmişti. Neşeli ve girgin görünüyordu. Güçlü ve canlı bir kadındı. Son bir iki hafta içinde yeniden evlenecekmiş gibi, içi kalkmış, bu arada renklenmiş, biraz daha kilo almıştı.

Doğrusu hayli gösterişli ve çikici bir kadındı. Halil Efendi'den on beş yaş küçüktü. Onu gören iki çocuk anası olduğuna inanmazdı.

Eylül sonuydu. Akşam hayli ilerlediği, ezan yaklaştığı sırada kapıya bir otomobil geldi. İçinden, ellerinde birer küçük bavulla babamla Halil Efendi çıktı.

Ben de dükkânı kapayarak onlarla birlikte yukarıya çıktım. Annem gelenleri kapıda karşıladı. Salonun kapısı açıktı ve Huriye Hanım içerideydi.

Halil Efendi tıraş olmuş, temiz pak giyinmiş, kravat da takmıştı. Şapkasını çıkartıp eline alarak karısına doğru yürüdü ve:

— Höriye Hanım nasılsınız? dedi.

Karısı ona başıyla selâm verdi, bunu kendisine yakış-

tırmıştı da. Babam da elini uzattı:

— Nasılsınız hemşire Hanım? dedi.

Herkes oturdu. Huriye Hanım konuşmuyordu. Ama yüzü renkten renge giriyordu. Halil Efendi uslu ve mahcuptu. Bir okul öğrencisi gibi utanıyordu. Fakat onun gizli gizli karısının biçimli bacaklarına baktığını seziyorduk.

Annem sessizliği bozmak için:

— İnşallah bu geziniz iyi bir sonuç vermiştir, dedi.

Babam:

— Hamdolsun, dedi. Halil Bey'e sadık olan beş köy var. Bunları noter aracılığı ile bir düzene soktuk. Hiçbir köylü ailesi yalnız Halil Bey için çalışmıyacak. Ne kazanırlarsa bunu yarı yarıya bölüşecekler. Şimdiden ellerinde bulunan tahıllardan, bakliyattan ne varsa kamyonla yollayacaklar. Herkes bu anlaşmadan memnun. Tabii Halil Bey sık sık köyleri dolaşacak.

Annem:

— Apartmanın hayli borcu birikti, dedi. Sonra iki aydır yiyecek masrafı oldu.

Halil Efendi:

— Bunları bu ay başı öderiz yenge, dedi. Hiç sıkılmayın. Hanoğlu ailesinden kimse, kimseye borçlu kalmaz.

— İnanırım, dedi annem.

Halil Efendi:

— Ben bu kente geldim, başım iğrildi, yolumu şaşırdım dedi. Beni Hacıağa sanıp yoldular. E, ne yaparsın cahillik bu. Köy çocuğu ne de olsa kanıyor. Çok şey yitirdim, bir tek yitirmediğim kaldı elimde, o da Höriye Hanım. O bana yeter, o beni bağışlar.

Halil Efendi'nin sesi boğuldu, belki gözleri de yaşarmıştı. Huriye Hanım önüne bakıyor, taze gelin gibi susuyordu.

Elektrik yandı, vakit geldi, Sevil geldi salona:

— Yemek hazır, buyurunuz, dedi.

Annemle babam beraber çıktılar. Halil Efendi karısını bekledi. Biz biraz uzaklaştığımız zaman:

— Höriye kıymatlım, dedi. Bi şey de sen diyiver!

Kadın ciddi ve ağır bir sesle:

— Ben ne diyeceğimi bilirim, dedi.

Sofraya salatalar ve çiçekler konmuştu. Kavun, karpuz kesilmişti. Bunlar büyük tabaklar içinde büfenin üstünde duruyorlardı. Herkesin oturacağı yere çatal, kaşık ve bıçak konmuştu.

Annem buyur edince herkes gösterilen yere oturdu. Sevil ortaya koyduğu çorba kâsesinden kepçe ile aldığı çorbaları herkesin kâsesine koyarken!

— Bu çorbayı yolcular için Huriye yengem yaptı, dedi.

Halil Efendi:

— Eline sağlık, dedi. Var olsun. Bu işi eyi bilir o. Rahmetli babama da, bana da az emek vermedi. Allah razı olsun.

Çorbadan sonra pirzola, arkasından zeytinyağlı çalı fasulyesi, ondan sonra da ciğerli pilavla kavun ve karpuz geldi ortaya.

Annem kavun ve karpuzdan babamın tabağına koyunca Huriye Hanım da Halil Efendi'nin tabağına koydu. Halil Efendi:

— Teşekkür ederim, dedi.

Yavaş yavaş buzlar çözülmüştü. Yemekten sonra salona geçtik. Orada işten konuşulurken annem televizyonu açmaya gitti ve:

— Başını ört Huriye Hanım, dedi.

Huriye Hanım gülmeye başladı:

— Onlar bizi görmez abla, dedi. Bana cahilliğimi anlatıp yüzüme vurma. Ben bu kente gelmeden önce kapalı, dünyayı bilmeyen bir kadındım, ama mutluydum. Bu kent bizi perişan etti.

Halil Efendi:

— Höriye Hanım, dedi. Kentin günahı yok. Ne ettikse biz kendi kendimize ettik. İnşallah bundan sonra başımızdan büyük işlere kalkmayız.

Huriye Hanım:

— Onu da zaman gösterecek, dedi.

Salonda epeyce oturduk. Nihayet babam:

— Yolda otobüs bizi hayli sarstı, dedi. Zaten uykusuz kalmıştık. Artık yatsak iyi olacak. Sabah ola hayır ola.

Babam kalkınca onlar da kalktılar. Huriye Hanım önden giderken:

— Allah rahatlık versin, dedi.

Karı koca çıktılar, biz de yatmaya hazırlandık. Üstümüzdeki katta ağır ayak sesleri oldu. Bir kapı açılıp kapandı, bir takım mırıltılar oldu. Annem:

— Böylesi daha iyi oldu, dedi. Huriye Hanım barışmasaydı ikisi de perişan olacaktı. Ama Huriye Hanım ilk fırsatta Belediye nikâhı yaptıracak.

Sustuk, nefesimizi tutarak dinledik, yukarı katta güm güm kapı vuruluyor ve sonradan görme Halil Efendi'nin sesi yalvarıyordu:

— Höriye bana bak, iki gözüm. Hele biyol aç gapıyı. Ben Halil, senin adamın. Bak ne diyecem gıymatlım.

ÜNLÜ YAYINEVİ,

Öğrencilere daima en iyiyi ve güzeli sunar.

MİLLİ EĞİTİM GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI'NIN OKULLARA TAVSİYE KARARI TEBLİĞLER DERGİSİNDE YAYINLANMIŞTIR.

ÜNLÜ YAYINEVİ - Ankara Cd. 54/8 PAMİR HAN
CAĞALOĞLU-İSTANBUL

KOD NO: 603

ISBN 975 - 7531 - 74 - x